

Mendelova univerzita v Brně
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Povědomí studentů FRRMS o problematice rozvoje Čínské lidové republiky

Diplomová práce

Vedoucí práce:
prof. Ing. Ilja Vyskot, CSc.

Bc. Michaela Haluzová

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci **Povědomí studentů FRRMS o problematice rozvoje Čínské lidové republiky** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 21. května 2015

.....

Touto cestou bych ráda poděkovala panu prof. Ing. Ilju Vyskotovi, CSc., za cenné rady, doporučení a připomínky, poskytnuté během zpracování diplomové práce. Mé poděkování patří také prof. Ing. Ivě Živělové, CSc., za rozeslání dotazníkového šetření mezi studenty a v neposlední řadě také mým spolužákům, bez jejichž ochoty zúčastnit se dotazníkového šetření by tato diplomová práce nemohla vzniknout.

Abstract

HALUZOVÁ, M. *The awareness of development of the People's Republic of China, of students FRRMS*. Diploma thesis. Brno, 2015.

Diploma thesis deals with the awareness of development of the People's Republic of China, of students of Faculty of Regional Development and International studies. First part of the thesis focuses on the background of Chinese economic growth with emphasis on industrial production as a key component of development and its negative impact on environment where the main factor is everyday consumer goods. In the practical part, a survey has been performed among students from the Faculty of Regional Development and International Studies. The goal was to collect data about knowledge, opinion and awareness of the situation and to compare the results with the reality. Last section of the thesis summarizes the results.

Key words

China, economic growth, environmental issues, industry, consumer goods

Abstrakt

HALUZOVÁ, M. *Povědomí studentů FRRMS o problematice rozvoje Čínské lidové republiky*. Diplomová práce. Brno, 2015.

Diplomová práce se zabývá povědomím studentů Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií o problematice rozvoje Čínské lidové republiky. První část práce představuje úvod do problematiky čínského růstu se zaměřením na průmyslovou výrobu, jako hlavní složku rozvoje a její negativní dopady na životní prostředí. Důraz je kladen na běžné spotřební zboží. V práci je provedeno dotazníkové šetření mezi studenty FRRMS a jejich názory a povědomí jsou následně komparovány se skutečností. Závěr diplomové práce rekapituluje zjištěné údaje a shrnuje výsledky.

Klíčová slova

Čína, hospodářský růst, environmentální problémy, průmyslová výroba, spotřební zboží

Obsah

1 Úvod	6
2 Motiv a cíl práce	7
3 Stav řešené problematiky	8
3.1 Charakteristika Čínské lidové republiky	8
3.2 Čínský průmyslový sektor	13
3.3 Konflikt růstu a životního prostředí	21
3.4 Vybrané ekologické problémy Číny	22
3.5 Obchodní vztahy Číny a České republiky	25
3.6 Preference Čechů při nákupu běžného spotřebního zboží	27
4 Metodika práce	29
5 Výsledky	31
5.1 Výsledky jednotlivých otázek	31
5.2 Analýza vybraných otázek pomocí čtvercové kontingence	47
6 Doporučení	52
6.1 Zvýšení povědomí studentů	52
6.2 Odpovědná spotřeba	53
6.3 Ekologické chování	53
7 Diskuze	55
8 Závěr	58
9 Literatura	60
Přílohy	67
A Rozmístění průmyslu v Číně	68
B Dotazník	69

1 Úvod

Ekonomický boom Čínské lidové republiky na sebe poutá pozornost již od konce 80. let. Vzbuzuje jak úžas, tak také diskuze. Z uzavřeného ekonomického systému se Čína přeměnila do podoby velmoci, která láká zahraniční obchodníky a investory. S tím, jak roste ekonomická síla země, upevňuje se i její pozice na mezinárodním poli. Ačkoliv je často hospodářský růst Číny označován za „zázrak“, nic není pouze černobílé, a tak i zde růst v pozadí skrývá negativní dopady.

Průmyslová výroba, která představuje jednu z hlavních složek rozvoje, tvoří více jak 40 % čínského HDP. V ekonomice země tak hraje významnou roli. Ovšem neméně významný je rovněž i její dopad na životní prostředí. Bereme-li v potaz fakt, že znečištění nerespektuje státní hranice, na stav životního prostředí v Číně je tak nutné pohlížet v globálním měřítku.

Další negativní stránkou hospodářského růstu v Číně jsou dopady na obyvatelstvo. Díky množství levné a disciplinované pracovní síly mohla vláda uskutečnit své plány, nicméně za cenu růstu nerovnosti, porušování lidských práv, násilného přesunu obyvatel z venkova do měst či za cenu ohrožování zdraví. Ačkoliv se Čína již orientuje více na udržitelný rozvoj a zelenou ekonomiku, škody napáchané roky průmyslové výroby jsou obrovské. A nutné je i zmínit, že ačkoliv představuje Čína druhou největší ekonomiku světa a dere se na první místo, jedná se dle ukazatelů stále o rozvojovou zemi. Vývoj čínské ekonomiky neroste rovnoměrně, chudí se mají stále hůře, kdežto bohatí mnohem lépe. Jedná se o paradox, kdy ve městech jako Šanghaj lidé obdivují moderní a nablýskané mrakodrapy, na druhé straně, zejména ve venkovských oblastech, přežívá obyvatelstvo ve značné chudobě.

Pro Českou republiku představují vztahy s Čínou dlouholetou tradici. Obchodní výměna mezi oběma zeměmi roste, stejně jako roste objem exportu, který do celé Evropské unie putuje z Číny. Spotřebitelé se stále častěji setkávají s produkty, označené nápisem „made in China“ a i velké a uznávané firmy se postupně přesouvají a investují právě zde. I proto je nutné zajímat se o pozadí, které stojí za hospodářským rozvojem Číny. Dotýká se takřka každého z nás.

Práce je směřována na studenty Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Jedná o nejmladší fakultu Mendelovy univerzity v Brně, založenou v roce 2008. Cílem fakulty, je nabídnout studentům komplexní vzdělání (jak teoretické, tak praktické znalosti). Studenti by se měli stát odborníky schopnými řešit problémy hospodářského a sociálního rozvoje regionů. Zejména studenti oboru Mezinárodní teritoriální studia řeší v rámci studia otázky a problémy rozvojového světa, kam, jak již bylo zmíněno, Čína stále patří. Výuka je zajištěna i zahraničními lektory a pořádány jsou také často přednášky odborníků a organizací z oboru. (FRRMS, 2015)

2 Motiv a cíl práce

Motivem psát diplomovou práci na toto téma byla především touha přesvědčit se, zda studenti Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií mají určité povědomí o Číně, a zda se jejich názory, jakožto studentů pohybujících se v této problematice, budou lišit od skutečnosti. Čínu vnímám jako velmoc se značným ekonomickým, a také sílícím geopolitickým vlivem. V posledních letech se do povědomí veřejnosti dostávají stále více také stinné stránky čínského růstu. Poukázání na porušování lidských práv v továrnách či na dopady hospodářské činnosti na životní prostředí, vyvolávají ve společnosti diskuzi. Postupně lze pozorovat i náznaky změn v chování spotřebitelů při nákupu a v jejich preferencích. Na základě toho byl zvolen spotřební průmysl, jako hlavní složka čínského rozvoje a otázky, týkající se životního prostředí v Číně.

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je komparace povědomí studentů se skutečností. Bude provedena příkladová analýza specifických oblastí prostřednictvím kvantitativního anonymního dotazníkového šetření. Práce se zaměřuje na průmyslovou výrobu, jako hlavní složku rozvoje Číny v souvislosti s jejími dopady na životní prostředí. Důraz je kladen především na běžné spotřební zboží. Mezi dílčí cíle práce se řadí charakteristika rozvoje Čínské lidové republiky s důrazem na význam ekonomických reforem a analýza současného stavu na základě zjištěných informací a dat, zaměřená na zvolené oblasti (průmyslová výroba, životní prostředí). Dotazníkové šetření bude provedeno mezi studenty Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně. V závěru práce budou navržena doporučení.

3 Stav řešené problematiky

3.1 Charakteristika Čínské lidové republiky

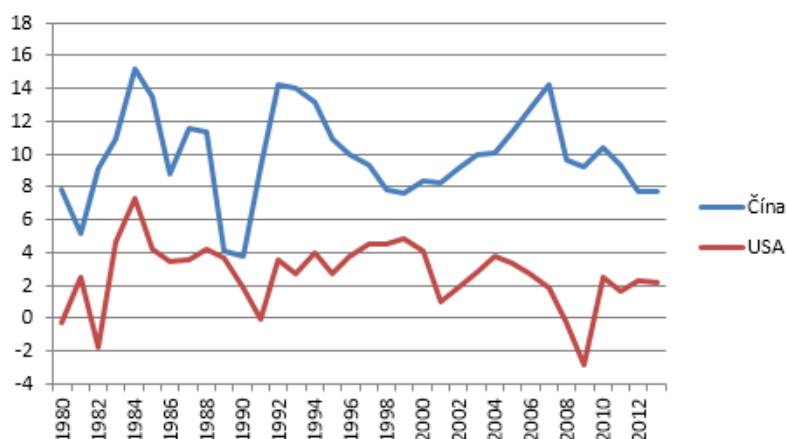
Čínská lidová republika (中國, *Zhōngguó*, dále jen Čína) je čtvrtou největší zemí, co se rozlohy týče (9 596 960 km²). Z hlediska populace, která přesahuje 1,3 miliardy, Čína představuje nejlidnatější zemi světa, což do značné míry udává i její politický a ekonomický význam (CIA, 2015a). Jen hlavní město Peking (北京, *Běijīng*) má více obyvatel (15,594 milionů) než celá Česká republika. Míra populačního růstu se v posledních letech pohybuje konstantně okolo hodnoty 0,5 %, což je značně pod celosvětovým průměrem a Čínu by na pozici nejlidnatější země světa měla do roku 2025 vystřídat Indie (The World Bank, 2015).

Od konce roku 1970 se Čína změnila z uzavřeného a centrálně plánovaného systému na tržně orientovaného globálního hráče. V roce 2010 se země stala největším světovým vývozcem a je také druhým největším světovým dovozcem (CIA, 2015a). V roce 2013 už byla Čína dle objemu HDP druhou největší ekonomikou na světě, následována Japonskem. Před těmito asijskými zeměmi se nacházely už jen Spojené státy Americké (BusinessInfo, 2015a). V roce 2014 však dle Mezinárodního měnového fondu mělo HDP Číny dosáhnout již 17,6 bilionů dolarů a předstihnout tak Spojené státy s HDP 17,4 biliony dolarů (Hospodářské noviny, 2015a). Zde je však potřeba brát v potaz obrovský rozdíl v populaci obou zemí. Počet obyvatel v Číně je totiž více než čtyřikrát vyšší, než v USA. Podíváme-li se tak na HDP per capita, jsou na prvním místě stále Spojené státy s 52 800 dolary oproti 9 800 dolary v Číně, což prokazuje jednoznačně vyšší životní úroveň v USA (CIA, 2015b).¹

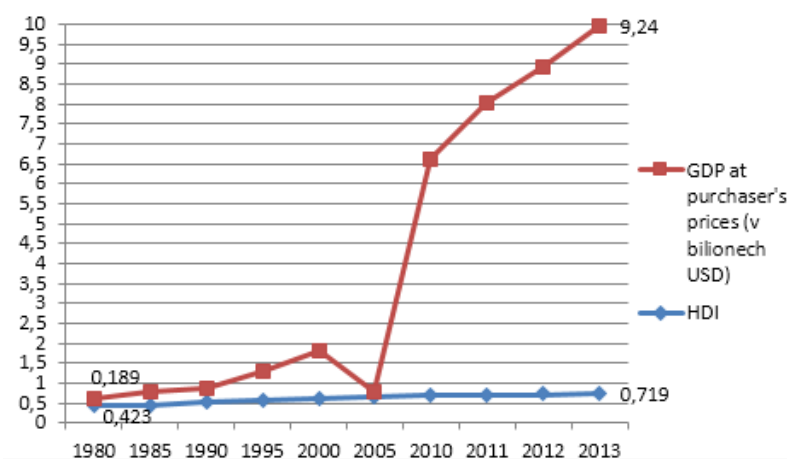
Co se ekonomického růstu týče, Čína se řadí se 7,7 % v roce 2013 na 14. místo na světě. Vývoj růstu HDP mezi lety 1980 a 2013 znázorňuje obrázek 1. Pro srovnání je v grafu zobrazen také vývoj růstu HDP Spojených států amerických, jakožto světové velmoci. V prvních třech kvartálech roku 2014 čínská ekonomika nadále držela konstantní tempo růstu 7,4 %, což představuje mírný pokles oproti roku 2013. Růst pohybující se okolo 7 % by měl zajistit zdvojnásobení ekonomiky do roku 2020 oproti úrovni z roku 2010, což je plně v souladu s plánem Komunistické strany Číny. V posledních letech je upřednostňována před tempem růstu spíše jeho kvalita (BusinessInfo, 2015b). Současný růst také již nepramení z levného čínského exportu (respektive levné pracovní síly a slabého jüanu), ale zejména ze spotřeby a investic. Z hlediska konkurenceschopnosti je Čína velmi silná a výhledově by i nadále měla udržet náskok před západními ekonomikami (Valtr, 2012, s. 74–75).

Se zvyšující se ekonomickou silou Číny se zcela logicky dostavil také rostoucí geopolitický vliv. S trochou nadsázky by se dalo říci, že Čína, poháněna nejrychleji se měnící ekonomikou na světě, je dnes všude a označení „made in China“ se stalo

¹Veškerá data týkající se Číny se značně liší s ohledem na to, ze kterého zdroje pochází, ať už se jedná o oficiální čínské statistiky, data z Mezinárodního měnového fondu či Světové banky, a také dle metody, která je pro výpočet aplikována. Pro potřeby této práce budou použita data pocházející převážně ze statistik Světové banky.

Obrázek 1: Ekonomický růst HDP v procentech Číny a USA mezi lety 1980 až 2013
(The World Bank, 2015)

Obrázek 2: Srovnání vývoje HDP a HDI mezi lety 1980 až 2013
(The World Bank, Human Development Report, 2014)

stejně univerzálním, jako peníze. Jak dále dodává Fishman (2006, s. 9), žádné zemi se doposud nepodařilo zdolat všechny stupně hospodářského vývoje najednou, a také žádná země nehraje ve světové ekonomice lépe, než právě Čína. Podíváme-li se však na další používané ukazatele, dle Indexu lidského rozvoje (HDI) je Čína stále rozvojovou zemí. Ze 187 zemí se nachází s hodnotou 0,719 (2014) na 91. místě. Index lidského rozvoje je komplexní ukazatel, který zahrnuje tři kategorie: zdraví, vzdělání a životní standard. Nabývá hodnot v intervalu od 0 do 1 a dle výsledku rozděluje země do čtyř kategorií (velmi vysoký HDI, vysoký HDI, střední a nízký HDI). Přestože se Čína vypracovala z hodnoty 0,423 v roce 1980 na současných 0,719, v hodnotě Indexu lidského rozvoje se zemím jako USA (0,917) stále nevyrovná a prozatím spadá do kategorie středních hodnot HDI, tedy mezi rozvojové země (Human Development Report 2014, 2015). Obrázek 2 názorně zobrazuje rozdíl ve vývoji Indexu lidského rozvoje a HDP mezi roky 1980 a 2013. Ačkoliv se tyto

ukazatele nedají srovnávat, neboť HDI se pohybuje pouze ve vymezeném intervalu, je patrné, že u obou ukazatelů převládá rostoucí trend.

Nicméně čínský vliv jednoznačně nabývá na síle a zemi bychom mohli označit také jako „továrnu světa“. Přestože čínská pracovní síla není na světě tou nejlevnější (ta je nyní spíše v jihovýchodní Asii či Africe), země se nachází v relativně stabilní oblasti a světovým firmám nabízí spolehlivou i schopnou pracovní sílu, která je vládou vedená k poslušnosti (Fishman, 2006, s. 13–14). Již v roce 2010 se Čína stala největším světovým vývozcem (CIA, 2015a).

Mezi hlavní příčiny ekonomického vzrůstu Číny Valtr (2012, s. 5) řadí:

- komunistické ideje skloubené s kapitalistickou ekonomikou soukromého podnikání a tržního hospodářství;²
- uznávání tradičních konfuciónských hodnot, zejména pracovitost, skromnost, respekt k vládě, láska ke vzdělání a rodinná harmonie;
- pevná stabilní vláda;
- přístup na světové trhy;
- budování dopravní infrastruktury;
- levná, relativně nenáročná a odolná pracovní síla;
- masová výroba (přirozeně zlevňuje výrobky);
- celistvé dodavatelské řetězce;
- příliv zahraničních investic;
- liberální environmentální požadavky.

3.1.1 Stručný historický vývoj

Čína je jedinečná a na historii bohatá země často přezdívána také jako „kolébka lidstva“. V podstatě byla světovou velmocí již ve své dávné historii. Ovlivnila nejen Asii, ale také Evropu například svými vynálezy jako hedvábí, papír či střelný prach (Liščák, 2002, s. 12–13). Rozebrat proto dopodrobna čínskou historii by vydalo za samostatnou práci. Tato část tak bude zaměřena především na stručnou moderní historii a ekonomické reformy Teng Siao-pchinga, které značně ovlivnily budoucí vývoj Číny.

Za počátek moderních dějin lze považovat rok 1911, kdy došlo, díky sílícímu čínskému nacionalismu, ke zrušení monarchie svržením dynastie Čching (清朝, *Qīng cháo*), a následně byla v roce 1912 vyhlášena Čínská republika (Silná a Škvařil, 1988). V zemi působily dvě politické strany – nacionalistická strana Kuomintang (中國國民黨, *Zhōngguó Guómíndǎng*) a Komunistická strana Číny. Republika však tonula ve spoustě vnitřních problémů. Po druhé světové válce byla země rozdělena a ovládána oběma stranami (Velvyslanectví ČR v Pekingu, 2015). Tento spor vyvrcholil v občanskou válku mezi lety 1946–1949, ze které vítězně vyšla Komunistická strana Číny a 1. října 1949 byla vyhlášena Čínská lidová republika v čele s Mao

²Za ekonomický růst vděčí Čína zejména reformám Teng Siao-pchinga (鄧小平, *Dèng Xiǎopíng*), který vystřídal v roce 1978 Mao Ce-tunga (毛澤東, *Máo Zédōng*). Umožněno bylo soukromé podnikání, větší ekonomická svoboda a modernizace.

Ce-tungem. Ten v jejím čele působil až do své smrti v roce 1976 (Faulkner, 2003, s. 4).

Vůbec poprvé od roku 1911 se celá obrovská rozloha Číny ocitla pod kontrolou silného režimu, většina země však byla poničena lokálními vojenskými diktaturami, japonskou okupací a výše zmíněnou občanskou válkou (Parker a Lovett, 1999, s. 22).

Vyhlášení Čínské lidové republiky představovalo významný obrat v moderní historii Číny. Země byla opět jednotná a měla silnou vládu odhodlanou uskutečnit svoji společenskou vizi. Po většinu 50. let Čína sledovala sovětský model řízeného a plánovaného hospodářství a dosáhla postupně úspěchů ve vývoji těžkého průmyslu, který byl považován za základ hospodářství. V roce 1950 byla uskutečněna pozemková reforma, na základě které byla vyvlastněna půda a rozdělena mezi rolníky. O pár let později došlo také ke kolektivizaci a konci soukromého vlastnictví (Parker a Lovett, 1999, s. 142). Vláda Mao Ce-tunga však způsobila spíše chaos a snahou o „Velký skok vpřed“ zveřejněnou v 1958, či „Velkou proletářskou kulturní revoluci“ dosáhla jen toho, že v zemi panoval zmatek, hlad a bída (Čína patřila mezi nejchudší země světa), došlo k ekonomickému krachu a jediné, co v Číně narůstalo rychle, byl počet obyvatel. Čína byla za Maovi vlády izolovaná a jeho metody, které používal k realizaci „skoku vpřed“ byly často násilné a nelidské. Odhaduje se, že Mao je zodpovědný za smrt až 40 milionů lidí (Faulkner, 2003).

3.1.2 Cesta k ekonomickým reformám

Smrt Mao Ce-tunga ukončila v roce 1976 kulturní revoluci a Čína vstoupila do období nového historického vývoje, za kterým stojí především jeden muž – Teng Siao-pching. Přestože vybraným nástupcem Mao Ce-tunga byl Chua Kuo-feng (华国锋, *Huá Guófēng*), v roce 1976 Chua očistil jméno Siao-pchinga a vyjádřil svůj souhlas s jeho nástupnictvím po Maovi (Britannica, 2015a).

Teng se narodil v roce 1904, byl synem statkáře a studoval ve Francii. Aktivní v komunistickém hnutí se stal už v šestnácti letech během jeho pobytu v zahraničí a později se v Číně stal politikem a působil i jako armádní velitel v čele ozbrojených sil. V roce 1949 se stal vůdcem Regionální strany jihozápadní Číny. O tři roky později byl povolán do Pekingu a stal se vicepremiérem. Jeho vliv rostl a v roce 1954 byl jmenován generálním tajemníkem Komunistické strany Číny. Teng vždy zdůrazňoval důležitost hospodářského růstu, a proto si s Mao Ce-tungem příliš nerozuměl. Za svoji kariéru byl tak třikrát sesazen a veřejně kritizován. I během kulturní revoluce byl napaden a zbaven svých stranických pozic. Nicméně, byl povolán zpět a v roce 1975 se stal místopředsedou ústředního výboru strany, náčelníkem generálního štábu a, jak je zmíněno již výše, i nástupcem Mao Ce-tunga (Encyclopedia Of World Biography, 2015).

Rok 1978 byl pro budoucí rozvoj země zásadním. Čína postupně přecházela od centrálně plánovaného hospodářství k sociálně tržnímu a byl to právě rok 1978, kdy Komunistická strana přijala plán na rozsáhlé ekonomické reformy, které stály za zrodem hospodářského růstu. Reformy sice nebraly velký ohled na lidská práva

a životní prostředí, nicméně Číně se tak podařil „hospodářský zázrak“ (Hospodářské noviny, 2015b).

Program tzv. čtyř modernizací, měl nastartovat ekonomický růst a znovuoživit ekonomiku. Autorem těchto modernizací je Čou En-laj (周恩來, *Zhōu Ēnlái*), přesto je s nimi častěji spojován Teng Siao-pching (Rogers, 2008, s. 108). Program modernizací zahrnoval tyto oblasti (San José State University, 2015):

- zemědělství;
- průmysl;
- věda a technika;
- národní obrana.

Byly také zahájeny oficiální diplomatické vztahy se Spojenými státy, program čtyř modernizací se stal v Číně hlavní prioritou a všechny ostatní úkoly se měly podřídit hospodářskému rozvoji země. Čínská ekonomika se otevřela světu a vytvořila atraktivní prostředí pro zahraniční kapitál. A právě ono prohloubení zahraničních vztahů bylo dalším podstatným krokem země vpřed. Ustoupení od myšlenky vlastní soběstačnosti a přiznání si, že Čína není schopná spoléhat jen na své zdroje, posunuly zemi o krok blíže k západním ekonomikám (Britannica, 2015b).

Reformy byly zahájeny na venkově. Zemědělství bylo slabým článkem ekonomiky spolu s nevyváženým poměrem mezi těžkým a lehkým průmyslem. Opatření upřednostnila lehký průmysl a pozornost byla zaměřena i na rozvoj terciární sféry (nemovitosti, bankovníctví, telekomunikace, ...). Odstraněna byla izolovanost jednotlivých odvětví a zlepšily se jejich vzájemné vazby. Problémem byl však nedostatek kvalifikované pracovní síly, obyvatelstvo bylo z velké části negramotné (Foreign Affairs, 2015). Ve vlastnictví nastaly rovněž změny, začaly být podporovány různé typy vlastnictví, preferováno bylo vlastnictví veřejné. Výsledkem těchto změn byl prudký rozvoj ekonomiky soukromého i veřejného vlastnictví (Embassy of the PRC, 2015).

Co se konkrétních opatření týkalo, byl například vytvořen desetiletý plán pro období 1976–1985, který představoval 120 projektů v různých průmyslových sektorech. Plán zahrnoval vybudování třiceti elektráren, pěti nových přístavů či osmi uhelných dolů, které měly za úkol zdvojnásobit produkci uhlí na 900 milionů tun ročně. V roce 1977 měla Čína stále ještě převážně zemědělské hospodářství, vláda však stále více podporovala institucionální a technologická opatření ke zvýšení produktivity. Desetiletý plán měl za úkol investovat do mechanizace zemědělství, zejména ve zlepšení zavlažování. Podporována byla také individuální iniciativa v zemědělství. Co se armády týče, zde měl desetiletý plán zabezpečit její modernizaci (San José State University, 2015).

Mezi další změny, které s sebou přinesly ekonomické reformy, můžeme jmenovat například změnu funkce vlády při řízení ekonomiky, vytvoření několikastupňového systému sociálního zabezpečení k povzbuzení rozvoje ekonomiky, otevřený a jednotný tržní systém, propojení se zahraničními trhy, optimalizace rozmístění investic

či jasné stanovení vlastnických práv a oddělení funkce státu od funkce podniků (Embassy of the PRC, 2015).

Od započetí reformem v roce 1978 země kompletně přebudovala ekonomiku, a ačkoliv je stále rozvojovou zemí, svým bezprecedentním růstem ekonomiky (v průměru na úrovni 10 % ročně), dokázala dostat 500 milionů obyvatel z chudoby. Přestože je 500 milionů vysoké číslo, při celkové populaci přes 1,3 miliardy obyvatel má Čína stále druhý největší počet chudých na světě (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Rychlý a značný hospodářský růst s sebou však nese i negativa, jako například růst nerovnosti, rychlou urbanizaci, demografické tlaky, související se stárnoucí populací či odsouvání otázek životního prostředí do pozadí. Více o negativních dopadech a zejména konfliktu hospodářského růstu a životního prostředí bude zmíněno v samostatné kapitole.

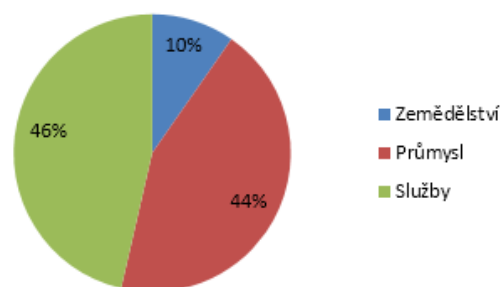
3.2 Čínský průmyslový sektor

Pro potřeby této práce, zaměřující se na průmysl, jako hlavní složku rozvoje Číny, bude v následující kapitole charakterizován čínský průmyslový sektor a podrobněji rozebrána vybraná odvětví, která produkují výstupy v podobě běžného spotřebního zboží. Jedná se o textilní a obuvnický průmysl, výrobu hraček a elektrotechnický průmysl.

Již v předchozí kapitole, týkající se pro Čínu klíčových změn po roce 1978, bylo nastíněno, že reforma státních podniků se stala podstatným článkem restrukturalizace země. Průmyslové reformy se začaly projevovat od poloviny 80. let, kdy došlo k pozoruhodným zvýšením výkonu. Vyrovnal se také rozvoj těžkého (51 %) a lehkého (49 %) průmyslu. Reformy byly zaměřeny na oblasti významné pro zemi, jako například textilní výrobu. Snahou rozvíjejícího se zpracovatelského průmyslu bylo zaujmout světové prvenství. Ačkoliv proces reformem byl zdlouhavý, dosáhl svého cíle a v současné době se Čína pyšní titulem světové velmoci, většina obchodních či hospodářských činností na světě je vysoce závislých právě na čínském průmyslu a výrobcích pocházejících z něj (China Industries, 2015). Země vítězí proto, že dokáže vyrobit totéž, co ostatní, ale levněji. Kdysi drahé výrobky, jako DVD přehrávače nebo elektrické nářadí se tak mění ve snadno dostupné zboží. Čína dokáže v podstatě proniknout na jakýkoliv specializovaný trh a během krátkého času ho zcela rozbít (Fishman, 2006, s. 8).

Podíváme-li se na podíl jednotlivých sektorů na čínském HDP dle dat dostupných z roku 2014, nejvyšší zastoupení již mají služby s podílem 46,4 % následovány právě průmyslem s podílem 43,9 %. V průmyslovém sektoru také pracuje 30,3 % obyvatel³. Čína je lídrem ve zpracování železa, oceli, hliníku, dále ve strojírenství, textilu a oděvech, chemikáliích, hnojivech, celkově spotřebním zbožím (hračky, elektronika), ale také co se dopravních zařízení týče, telekomunikačních zařízení, dokonce i družic. S trochou nadsázky by se dalo říci, že ve všem, co si jen dovedeme představit (CIA, 2015a).

³Ve službách pracuje 36,1 % a v zemědělství 33,6 % obyvatel.

Obrázek 3: Podíl jednotlivých sektorů na HDP Číny (CIA, 2015)

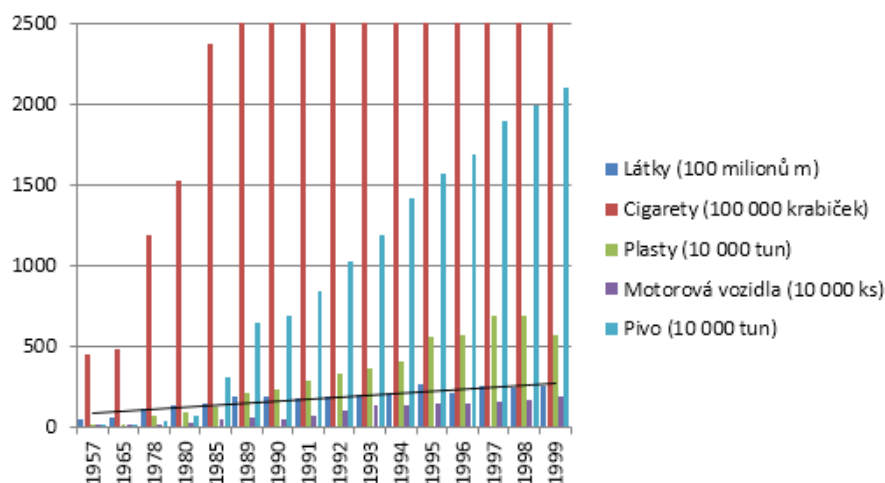
Průmysl hraje zkrátka v čínské ekonomice hlavní roli a jeho struktura je tvořena přibližně 360 průmyslovými odvětvími. Mezi tradiční čínská průmyslová odvětví řadíme kameninovou výrobu, uhelné, černé metalurgie či textilní průmysl. Mezi ta novější odvětví v čínském průmyslu patří těžba a zpracování ropy, plynárenský průmysl, chemický, kosmický, letecký, strojírenství či výroba přístrojů (CIA, 2015a).

Podrobnější pohled na výstupy hlavních průmyslových výrobků v Číně dokazuje, že zaznamenávají nárůst. Obrázek 4 zachycuje vybrané výstupy a jejich vývoj v letech 1957–1999. Trendová přímka vybraných produktů má stoupající tendenci, a to zejména u cigaret, piva a plastů. Co se cigaret týče, v jedné z čínských provincií S'čchuan (四川, *Sichuān*) byla zřízena oblast vyrábějící až čtyřicet druhů dobře známých cigaret. Padělky, které jsou odhaleny, často obsahují v porovnání s pravými značkami až o třetinu více nikotinu a oxidu uhelnatého. V cigaretách byla ale objevena i umělá hmota či písek. Čína je bezesporu střediskem světového obchodu s falešnými výrobky a napodobeninami, ročně dosahující obrátu až 250 miliard dolarů. Dle odhadů Carrau International, britské firmy zaměřující se na ochranu duševního vlastnictví, je dnes více jak 9 % světového obchodu nelegální (Fishman, 2006, s. 201).

3.2.1 Rozmístění průmyslu v Číně

V posledních desetiletích dochází celkově ke změně koncentrace světové průmyslové výroby. Dle Vošty (2010) je rozmístění světového hospodářství dynamický proces vycházející z historické inercie s tendencí k neustálým změnám spojených s lokalizací a budování nových hospodářských objektů. Celkové rozmístění je nerovnoměrné, až přes 85 % průmyslové produkce je soustředěno v 15 zemích a snižuje se také podíl vyspělých průmyslových zemí, které jsou nahrazeny rozvojovými zeměmi, mezi něž patří i Čína (Vošta, 2010, s. 17).

V rozmístění čínského průmyslu se odráží geografie země. Ačkoliv je rozlohou čtvrtá největší na světě, výroba je soustředěna pouze ve východních částech země a v pobřežních oblastech, kde je také největší koncentrace obyvatelstva Číny. Během posledních dvaceti let se více jak 140 milionů Číňanů z venkovských oblastí

Obrázek 4: Výstupy vybraných průmyslových výrobků mezi lety 1957–1999
(National Bureau of Statistics of the PRC)

přemístilo do tohoto průmyslového pásu. Charakteristická pro čínský průmysl je také koncentrace výroby do středisek vzájemně propojených s dalšími závody. Vznikají tím jádrové průmyslové oblasti.⁴

Konkrétní rozmístění jednotlivých oblastí čínského průmyslu znázorňuje mapa v příloze.

3.2.2 Textilní a oděvní průmysl

Textilní, oděvní i obuvnický průmysl jsou hlavními obory lehkého průmyslu. Jedná se o nejstarší klasická tovární odvětví a rovněž se jedná o první odvětví operující v globálním rozsahu. V současnosti se svojí dynamikou řadí k nejpomaleji se rozvíjejícím odvětvím zpracovatelského průmyslu. V zemích, jako je právě Čína, mají však stále poměrně silné postavení. V asijských zemích obecně zaměstnává textilní průmysl až 30 % všech pracovníků odvětví, zejména se jedná o ženy. Konkrétně Čína dominuje v počtu osob zaměstnaných v textilním a oděvním průmyslu (přes 6 milionů), následována je Indií. Rovněž se země řadí mezi největší producenty bavlny na světě (40 %), přičemž bavlnářský průmysl je nejvýznamnějším oborem textilního průmyslu. Celková výroba bavlněných látek se od roku 1950 do roku 2002 zvýšila třikrát. Roste také podíl syntetických vláken (Vošta, 2010, s. 94).

Tabulka 1 zobrazuje nejvýznamnější producenty bavlněných tkanin v roce 2002, objem produkce a procento ze světové produkce tkanin. Dominance Číny byla jasně patrná již v tomto roce. Spojené státy na třetím místě představovaly pouze 3,3 %, kdežto Čína 38,9 %. Země rovněž dominuje v produkci vlněných tkanin, ačkoliv je tento obor v zemích Asie novějším a patří k tradičním v regionech západní a východní Evropy spolu se Severní Amerikou.

⁴Vzorem pro podporu rozvoje je Číně americké Silicon Valley, centrum počítačového a technologického výzkumu.

Tabulka 1: Výroba bavlněných tkanin, nejvýznamnější producenti v roce 2002
(Vošta, 2010)

stát	produkce v mil. m ²	% světové produkce
Čína	35 000	38,9
Indie	19 733	21,9
USA	3 000	3,3
Rusko	2 326	2,6
Hongkong	650	0,7
Tchaj-wan	600	0,7
Pákistán	568	0,6
Japonsko	540	0,6
Turecko	552	0,6
Francie	362	0,4
svět	90 000	100,0

Pro Čínu je textilní průmysl uznávaným národním bohatstvím s dlouholetou tradicí. Je velmi obtížné přesně určit jeho vznik, jisté ovšem je, že mezi země, ze kterých odvětví pochází, řadíme právě Čínu, společně s Egyptem, Indií a Tureckem. Již od počátku tak Čína patřila ke klíčovým hráčům na trhu s textilem a silně ovlivnila také vývoj textilního průmyslu ve středověké Evropě. Průmyslová revoluce přispěla k rozvoji mechanizace výroby, což vedlo k následné masové výrobě. A v důsledku stále sílící globalizace, díky které došlo ke snížení nákladů na dopravu, obchodních bariér i ke zlepšení informačních toků, si Čína upevnila svoji dominantní pozici (Biselli, 2009).

K typickým rysům textilní výroby patří vysoká pracnost, tudíž je obor závislý na pracovní síle, která představuje zároveň jeden z nejvýznamnějších lokalizačních faktorů tohoto odvětví. Čína je velmi konkurenceschopná, má dostatek levné pracovní síly, a tak se zde textilnímu i oděvnímu průmyslu daří (Vošta, 2010, s. 95).

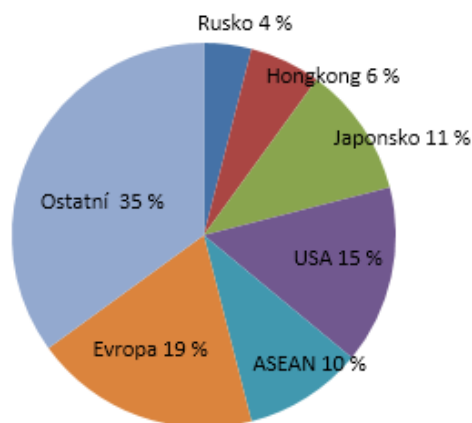
Konkurenceschopnost závisí na mnoha faktorech. Na mikroekonomické úrovni se jedná zejména o náklady spojené s produktem či službou. Výrobní náklady jsou závislé na místních mzdách, rozsahu výroby i používaných technologiích. Biselli (2009) považuje za nejvýznamnější faktory, díky kterým je čínský textilní průmysl značně konkurenceschopný, především již zmiňované mzdové náklady, směnný kurz (podhodnocení měny), ale také v předchozích kapitolách uvedené ekonomické reformy, díky kterým se Čína otevřela světu. Její postavení v textilním i oděvním průmyslu je extrémně silné, k čemuž přispívá také podpora veřejnými investicemi a celková organizace průmyslu v Číně. Nalezneme zde oblasti, jako například Čchang-šu (常熟,

Chángshú) či Tung-kuan (东莞, *Dōngguǎn*), které jsou typické vysokou koncentrací textilních podniků (2 300–6 500 textilních firem). Vznikají tak textilní průmyslová centra.

Oděvní průmysl nemá tak koncentrovanou výrobu, jako textilní průmysl, avšak v posledních letech se tento trend začíná projevovat i zde. Typickými znaky oděvního průmyslu jsou malé překážky pro vstup do odvětví i nízká technologická náročnost a menší stupeň automatizace (Singleton, 2008). Mezi tři základní strategie výrobců oděvů patří dle Vošty (2010, s. 96):

- výroba základního zboží pro velké trhy (využívající úspory z rozsahu);
- výroba oděvů v malých dílnách (tzv. sweatshops), které zaměstnávají často nelegální pracovní sílu a koncové výrobky mají nižší kvalitu;
- produkce malých objednávek pro velmi specifické trhy.

Již zmiňovaná cena pracovní síly, jako jeden z faktorů, přispívajících k domínanci Číny v textilním průmyslu, se však ne příliš dobře odráží na zaměstnancích továren. Mezi nejčastější problémy pracujících v továrnách patří nízké mzdy, které jsou často nižší, než zákonem stanovené minimální mzdy, extrémně dlouhá pracovní doba, dětská práce, nefunkční odbory, nevyhovující bezpečnost na pracovištích, diskriminace a v neposlední řadě také podvody při kontrolách, které záměrně zkreslují například odpracované hodiny či mzdy (NaZemi, 2015a). May Wong z hongkongské neziskové organizace uvádí, že dle výzkumů jde na platy zaměstnanců v čínských továrnách jen jedno procento z koncové ceny oděvu a pouze dvě až tři procenta potom zůstávají v zemi původu. Zbytek představuje obchodní marži a marketing (FINMAG, 2015).

Obrázek 5: Čínský export textilu a oděvů – hlavní světové trhy v roce 2012 (TUSIAD, 2013)

V roce 2012 patřily mezi největší světové trhy, kam Čína exportovala produkty textilního a oděvního průmyslu Evropa spolu se Spojenými státy, následovány zeměmi ASEANu a Japonskem. Celkově zahraniční obchod s textilními výrobky v roce

2012 činil 262,56 miliard USD. A podíváme-li se na podíl textilních a oděvních výrobků na celkovém zahraničním obchodu Číny, v roce 2012 toto odvětví představovalo 7,43 % (TUSIAD, 2013).

Ačkoliv se Čína v posledních letech orientuje na více sofistikované produkty, které vyžadují také kvalifikovanou pracovní sílu, a v důsledku toho se výroba některých základních výrobků přesunula do jiných zemí jihovýchodní Asie (Vietnam, Kambodža), stále je nejvýznamnějším světovým hráčem v tomto odvětví (Biselli, 2009).

3.2.3 Výroba hraček

Hračkářský průmysl je v současné době značně globalizovaný. Do šedesátých let dvacátého století byly hračky vyráběny v malých dílnách, ručně (například v Německu). Dnes se podoba hračkářského průmyslu výrazně změnila. Dominuje zde několik velkých firem a důraz je kladen výhradně na prodejnost hraček. V USA a Evropě jsou tak produkty navrhovány a plánuje se marketing. Samotná výroba, náročná na lidskou práci, už probíhá v rozvojových zemích, které mezi sebou soutěží v získání kontraktu. Nabízejí firmám různé výhody v podobě úlev z legislativy týkající se práce a životního prostředí, nebo daňové úlevy (NaZemi, 2009).

Takřka naprostá většina hraček prodávaných v Evropě pochází z Číny. Udává se, že v zemi funguje až 6 000 podniků vyrábějících nejrůznější typy produktů určených dětem. Celosvětově se Čína podílí na výrobě hraček až 75 %. Mezi firmy, které již vstoupily na čínský trh, se řadí i ty nejznámější, jako je Mattel, Disney či LEGO, západní svět si už zkrátka své hračky sám nevyrábí (CBME, 2015). Čína je největším výrobcem, ale také vývozcem hraček (70 %). Výroba hraček vykazuje roční růst 10,4 % a předpokládá se, že pokud dojde ke zvýšení poptávky i čínských domácností po těchto výrobcích, její růst bude ještě výraznější (IBISWorld, 2015).

Odvětví je pro Čínu významné i z hlediska zaměstnanosti, ve výrobě hraček totiž pracují více jak čtyři miliony místních obyvatel, převážně žen (až 80 %). Podíl mzdových nákladů pracovníků se pohybuje někde mezi 0,4 až 0,6 % z maloobchodní ceny hraček, což je stejně jako v textilním či oděvním průmyslu jen zlomek koncové ceny (NaZemi, 2009).

Obrázek 6 zobrazuje provincii Kuang-tung (廣東, *Guǎngdōng*) na jihu Číny, kde se nachází nejvíce továren vyrábějící hračky. Ročně se zde otevírá na 500 nových továren.

Zahraniční firmy si v případě, že se rozhodnou outsourcovat výrobu hraček do Číny, volí určitý standard kvality. Obrovská konkurenční výhoda země je díky levné pracovní síle především v tom, že jsou zde schopni vyrobit za jeden dolar kalhoty, ale stejně tak i luxusní značkové zboží. U hraček vyvstává však problém v tom, že jsou určené dětem a je tedy zásadní, aby byla zajištěna jejich bezpečnost a nezávadnost (China Performance Group, 2015). Evropská komise zveřejnila počátkem roku 2015 údaje o nebezpečných výrobcích, které byly odhaleny na evropském území v roce 2014. Dle těchto údajů pocházelo až 64 % závadných výrobků právě z Číny, přičemž se jednalo nejčastěji o hračky a oblečení (EurActiv, 2015).

Obrázek 6: Provincie Kuang-tung s nejvyšší koncentrací továren vyrábějících hračky (China Performance Group, 2015)

3.2.4 Elektrotechnický průmysl

Elektrotechnika patří rovněž mezi významná průmyslová odvětví v Číně. Od textilního průmyslu a výroby hraček se však liší jak náročností, tak i nutností více kvalifikované pracovní síly a patřičných technologií. Rychle rozvíjet se odvětví začalo po roce 2001 (Market Analysis Report, 2010). Čína se vypracovala na největšího světového exportéra mnoha elektronických zařízení, jako jsou počítače, lednice nebo mobilní telefony. Tabulka 2 zobrazuje TOP 5 produktů, které Čína exportovala v roce 2009. Rovněž polovodičový průmysl je v Číně na špičkové úrovni a očekává se budoucí růst odvětví.

Elektronika se stala jedním z pilířů hospodářského růstu již od počátku ekonomických reforem. Mnohé zahraniční společnosti přesunují vědu a techniku právě do Číny (například Intel). Dle čínské vlády má elektronický průmysl sloužit jako multiplikátor pro vědu, technologie a celkový národní hospodářský rozvoj (CALCE, 2015).

Tabulka 2: TOP 5 produktů exportovaných Čínou v roce 2009 (Market Analysis Report, 2010)

produkt	export v mld. USD	růst v %
přenosné počítače	66,65	1,62
mobilní telefony	39,56	2,65
LCD panely	19,21	-14,14
příslušenství pro mobilní telefony	16,05	-10,85
procesory a řídicí jednotky	12,99	4,92

Celkový objem exportu elektroniky v roce 2009 činil 457,2 miliardy dolarů a mezi hlavní země, kam zboží míří, patří Hongkong, Spojené státy, Japonsko, Nizozemí, Německo či Jižní Korea (Market Analysis Report, 2010).

Ještě v roce 2001, kdy Čína vstoupila do Světové obchodní organizace, její podíl na světovém exportu elektroniky byl pouhých 6 %. Během dvou let se stačila vypracovat mezi největší exportéry a v roce 2013 už činil podíl země na trhu 28 %. Hledání nižších nákladů západních společností učinilo z Asie místo, kam se postupně přenesla výroba z vyspělých ekonomik. Elektronika dnes tvoří 20 % až 50 % vývozu většiny asijských ekonomik, a to zejména díky nízkým nákladům na dopravu, odstranění obchodních bariér a standardizaci součástek. Čína i v tomto oboru těží z nízkých mezd, které jí umožňují ve vývozu předběhnout své soupeře. Největší podíl zde zaujímá zejména montáž elektroniky, sestava finálních výrobků. V posledních letech se však Čína orientuje i na zboží s vyšší přidanou hodnotou a investuje do vědy a výzkumu. Podíl na světovém exportu produktů pocházejících z elektrotechnického průmyslu klesl u Spojených států, Japonska a Evropské unie z 60 % na 31 % mezi lety 1995–2013, kdežto podíl Číny se prudce zvedl na úkor těchto ekonomik z 2 % na 28 % (HSBC, 2015).

K nejvýznamnějším centrům výroby spotřebního průmyslu řadíme oblast delty Perlové řeky (珠江, *Zhūjiāng*), která se zde vlévá do Jihočínského moře. Jde o jednu z předních čínských ekonomických oblastí, která je tvořena devíti městy s hlavním provinčním městem Kantonem (廣州, *Guǎngzhōu*; viz obrázek 7). Do budoucna se předpokládá přesun centra více na západ vzhledem k rostoucím mzdovým nákladům v pobřežních oblastech (Market Analysis Report, 2010).

Obrázek 7: Region delty Perlové řeky (China Daily, 2015)

3.3 Konflikt růstu a životního prostředí

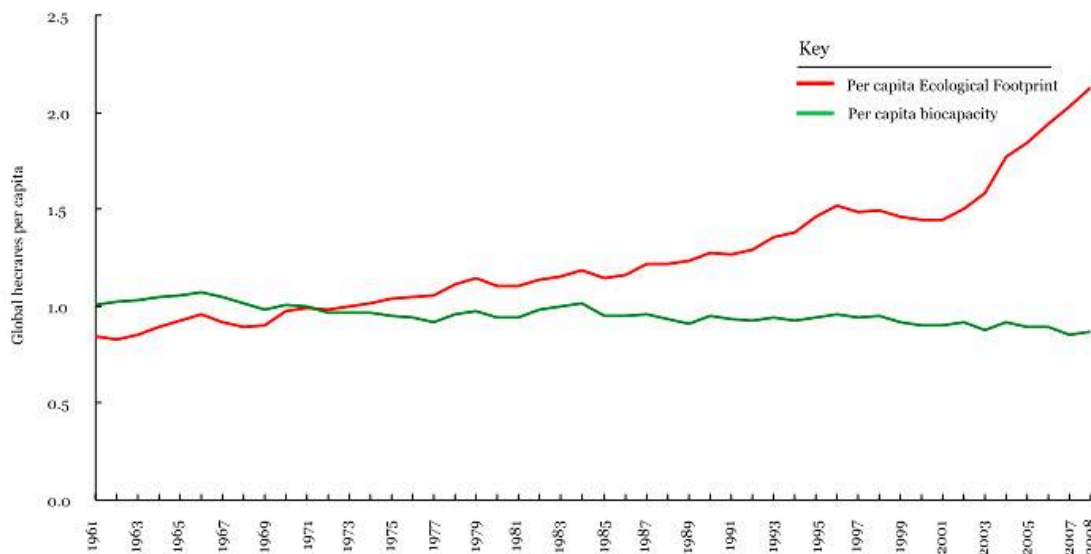
V Číně v průběhu půlstoletí došlo k obrovskému rozvoji, avšak se závažným dopadem na životní prostředí. K zesílení těchto dopadů přispívá také jednak obrovská rozloha země, i stále zvyšující se nároky na energie místních obyvatel.

Dle Světové banky se z dvaceti nejznečištěnějších měst světa nachází šestnáct v Číně. Rostou obavy o vodu, neboť řeky na severu země vysychají (BBC, 2015). Největším problémem současné Číny je stav životního prostředí zejména ve velkých městech. V roce 2006 byl vyhlášen program Člověk a příroda, jehož cílem bylo obnovit rovnováhu s přírodním prostředím. Čína se stále více začíná intenzivně věnovat ekologickým problémům, přesto také stále patří k největším znečišťovatelům. Například ve znečištění ovzduší (kde mezi největší znečišťovatele řadíme USA, Indii, Rusko a Japonsko). Čína již v roce 2007 předstihla Spojené státy. Ve spotřebě energie se země také dostala na první místo a dochází ke stále vzrůstajícím požadavkům na energetické zdroje. Nutné je ovšem zmínit i orientaci investic Číny do čisté energetiky a výzkumu a vývoje „zelených“ technologií. Od roku 2009 je země největším investorem do čistých energií (52,3 mld. USD, USA 49,7 mld. USD). Byl zde přijat i zákon o obnovitelných zdrojích energie a v současnosti dochází k jejich růstu (Valtr, 2012, s. 102–105). Znečištění vyprodukované v Číně však nemá vliv jen na místní obyvatele, ale na celou planetu. Environmentální problémy nerespektují státní hranice, vliv mají na celý svět (Shapiro, 2012).

Jedním z ukazatelů únosné ekologické kapacity je ekologická stopa. Ta neříká, co je potřeba udělat, ale pouze to, do jaké míry jsou naše životní styly udržitelné, měří nároky lidí na planetu. Ekologická stopa vyjadřuje plochu, která je nezbytná k souvislému zajišťování všech zdrojů, nutných k zabezpečení životního stylu a k likvidaci všech odpadů, které jsou při tom produkovány. Vyjadřuje se v globálních hektarech. Ekologickou stopu můžeme porovnávat s biologickou kapacitou, a pokud je stopa větší, dochází k ekologickému deficitu (Foltýn, 2010, s. 312–314). V roce 2008 byla ekologická stopa Číny 2,9 miliardy globálních hektarů, což představuje jednu z těch vyšších stop na světě. Stopa jednoho obyvatele Číny je 2,5krát větší než biologická kapacita, což znamená, že země je, stejně jako spousta dalších, v ekologickém deficitu. Ve srovnání se Spojenými státy, které mají sice ekologickou stopu na jednoho obyvatele 7,2 globálních hektarů a Čína pouze 2,1, se však s ohledem na velikost populací obou zemí dostaneme na číslo 2,2 miliardy globálních hektarů pro Spojené státy, kdežto Čína má s ohledem na populaci ekologickou stopu 2,9 miliardy globálních hektarů, tedy vyšší. Růst celkové čínské stopy je způsoben zejména zvyšující se spotřebou obyvatel, což v přepočtu na celkovou populaci znamená vysoká čísla (China Ecological Footprint Report, 2012).

Obrázek 8 zobrazuje vývoj ekologické stopy a biologické kapacity v Číně na osobu v letech 1961 až 2008. Jak je z grafu patrné, ekologická stopa má stoupající trend (stejně jako ekologická stopa světa), kdežto biologická kapacita spíše klesající.

Čína má tedy ekologický deficit. Podíváme-li se však detailněji na celé území, i zde existují velké rozdíly. Obrázek 9 zobrazuje mapu Číny, kde zelená barva před-

Obrázek 8: Vývoj ekologické stopy a biologické kapacity Číny v letech 1961–2008 (China Ecological Footprint Report, 2012)

stavuje území s přebytkem biologické kapacity, žlutá s deficitem a červená potom s deficitem i bez započítání znečištění uhlíkem. Zejména západ země vykazuje biologický přebytek, a to hlavně z důvodu nízké hustoty zalidnění v této oblasti. Jih země a pobřežní oblasti už vykazují deficit a výše zmiňované průmyslové oblasti, jako například delta Perlové řeky, jsou postiženy nejvíce, protože je zde také největší koncentrace výroby.

3.4 Vybrané ekologické problémy Číny

V následující části práce budou blíže specifikovány vybrané ekologické problémy Číny. Konkrétně se jedná o desertifikaci, znečištění vody, půdy a ovzduší.

3.4.1 Desertifikace

Desertifikace představuje jeden z největších environmentálních problémů 21. století. Jedná se o proces degradace půdy, zjednodušeně řečeno jde vlastně o šíření pouští (Kannan, 2012). S rostoucím počtem obyvatel na venkově a z důvodu intenzivního zemědělství, odlesňování a pastevectví se úrodná půda postupně proměnila v poušť. V Číně ročně ubudou až 4 000 km² zemědělské plochy (nejhorší situace je v nejchudších venkovských oblastech), přičemž pouště pokrývají až celou pětinu čínského území. Následkem toho dochází často k prachovým bouřím, které pravidelně zasahují i Peking. Proti tomuto problému Čína bojuje například projektem „velké zelené zdi“, která by měla ochránit města na severu před postupující pouští prostřednictvím vysázení miliard stromů (Ekolist, 2015). V zemi fungují také rozsáhlé programy

Obrázek 9: Přehled ekologického deficitu v Číně
(China Ecological Footprint Report, 2012)

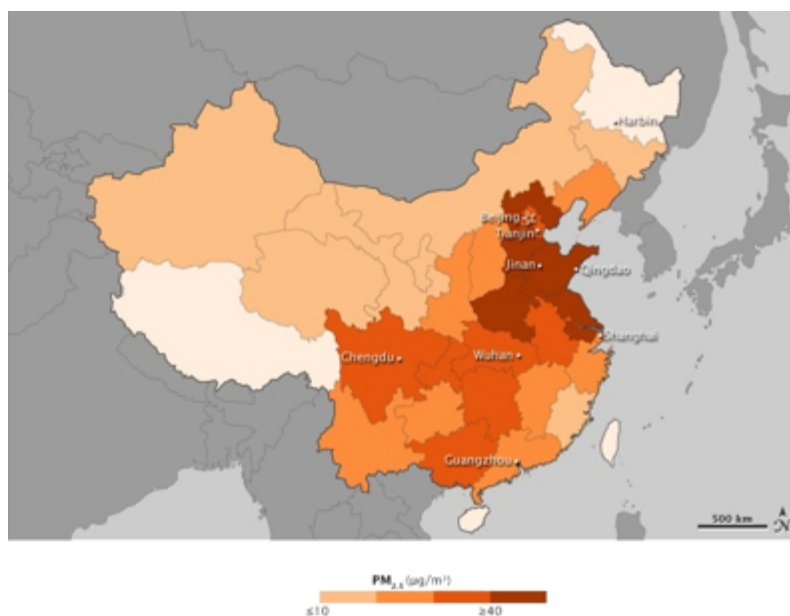
výsadby lesů (podporované státními dotacemi), které vylepšují čistý úbytek lesů zeměkoule. Díky tomu dochází k růstu lesních ploch – ročně je zalesněno 20 až 30 tisíc km². Lesy přitom hrají značnou roli při snižování negativních dopadů emisí oxidu uhličitého (Valtr, 2012, s. 107).

3.4.2 Znečištění ovzduší

Dalším závažným problémem v Číně je znečištění ovzduší emisemi z lidské činnosti. Hlavními zdroji znečištění na světě jsou v současné době automobilová doprava, spalování uhlí a ropy s vysokým obsahem síry, průmyslová výroba a energetika (Rozvojovka, 2015a).

V předchozích částech práce již bylo zmiňováno, že až 16 z 20 nejvíce znečištěných měst se nachází právě v Číně. Obrázek 10 zobrazuje nejvíce znečištěná území v roce 2012, přičemž čím tmavší barva, tím vyšší úroveň jemných částic ve vzduchu. Znečištění ovzduší má za následek respirační onemocnění, která jsou nejčastější příčinou úmrtí v Číně. Ačkoliv se země postupně orientuje na udržitelný růst, až 75 % výroby energie je stále závislé na uhlí. Roste také poptávka po automobilech a Čína je i obrovským konzumentem cigaret. Průzkumy odhadují, že znečištění stojí čínskou ekonomiku 7–10 % HDP každý rok (WWF Global, 2015a).

Znečištění je patrné i ze satelitních snímků Číny. V průmyslových oblastech narůstá koncentrace oxidu dusičitého (NO₂). Největší koncentrace byla zaznamenána nad hlavním městem Pekingem a severovýchodem Číny. Od roku 1996 došlo v atmosféře nad Čínou k extrémním změnám. Do ovzduší se ve velké míře stále dostává oxid dusičitý z uhelných elektráren, těžkého průmyslu a dopravy. Jeho koncentrace v hustě zalidněných lokalitách se zvýšila o 50 %. Kromě oxidu dusičitého je ovzduší v Číně zamořeno také oxidem siřičitým (SO₂). (Gnosis9, 2015)

Obrázek 10: Mapa znečištění ovzduší v Číně (The Conversation, 2015)

3.4.3 Znečištění vod

Obrovský environmentální problém řeší Čína v podobě znečištění vod, které patří mezi nejhorší na světě. Desetiletí likvidace odpadů z továren jejich vhozením do čínských řek přeměnilo mnoho z nich ve stoky. Až 40 % vody z říčních systémů má index kvality 3 nebo hůře, což znamená, že je nevhodná k lidské spotřebě. I kvalita ostatních vodních ploch je nedostatečná. Až 70 % říčních toků, jezer a vodních rezervoárů je zasaženo znečišťujícími látkami. Podle Světové zdravotnické organizace je voda znečištěna, je-li její složení změněno v důsledku přímé či nepřímé činnosti člověka tak, že je méně vhodná pro některé nebo všechny účely, pro které je voda vhodná v přirozeném stavu (Vošta, 2010, s. 233–234).

V Číně navíc panují velké regionální rozdíly. Severní polovina země, kde žije přibližně 43 % obyvatel, disponuje pouze 14 % celkových vodních zdrojů. Enormní znečištění vody je způsobeno jednak průmyslovou a zemědělskou produkcí, znečišťovatelem jsou však i domácnosti s nedostatečnou kanalizační sítí. Často i v důsledku zastaralých technologií se v průmyslu a zemědělství vodou plýtvá. Více než 80 % vody v Číně je využíváno zejména v zemědělství, ve kterém dochází k nadměrnému hnojení. Vodní toky jsou tak narušeny a nejsou vhodné ke spotřebě (Čínská vodní krize, 2015).

Rovněž povodí třetí nejdelší řeky na světě Čchang-tiang⁵ (長江, *Cháng Jiāng*) se nachází v průmyslových zónách. Tato řeka protéká devatenácti provinciemi a v jejím povodí žije více než 400 milionů obyvatel Číny. Průmyslová produkce v této

⁵V češtině též známá jako Jang-c'-tiang (揚子江, *Yángzǐ Jiāng*), což je však pouze označení pro dolní tok řeky.

oblasti představuje přibližně 40 % národního HDP, přičemž závody jsou koncentrovány zejména v deltě řeky. Na tomto území se nachází také 16 velkých měst (WWF Global, 2015b) a mezi nimi i Šanghaj (上海, *Shàng Hǎi*).

Textilní průmysl představuje jednoho z největších znečišťovatelů vodních zdrojů v Číně. Organizace Greenpeace se zabývala podílem tohoto průmyslu prostřednictvím studie s názvem „Špinavé prádlo“. Ta se zaměřovala se na dva velké průmyslové komplexy – Youngor v deltě řeky Jang-c’-tiang a Well Dyeing Factory Limited, nacházející se v deltě Perlové řeky. Dle této studie oba textilní komplexy vypouštějí do vodních toků škálu nebezpečných chemikálií. Nalezené látky patřily k těm, které narušují hormonální systém a jsou tak velmi nebezpečné pro organismus i ve velmi malých dávkách. Textilní průmysl je důležitým odvětvím čínské ekonomiky (tvoří 7,6 % objemu čínského obchodu), rovněž ale patří i k významným spotřebitelům chemikálií, které se značnou měrou podílí na znečištění (Greenpeace, 2015).

Problémy související s vodou jsou pro lidstvo jedny z nejvážnějších. Dle OSN se spotřeba vody po celém světě od roku 1950 více než ztrojnásobila. Přibližně 2,3 miliardy obyvatel planety trpí nemocemi způsobenými znečištěnou vodou. V Číně (Indii i Indonésii) umírá na tato onemocnění dvakrát více lidí, než na AIDS (Vošta, 2010, s. 235).

3.4.4 Znečištění půdy

Méně viditelný, přesto závažný problém v Číně, představuje také znečištění půdy. Nejčastěji se jedná o vysokou koncentraci těžkých kovů (olovo, arzen, kadmium), které se do půdy dostávají z průmyslových areálů a prostřednictvím těžby v dolech. Rostliny pěstované v nevhodné půdě absorbují těžké kovy a následně vyvolávají zdravotní potíže. Například zemědělská půda v provincii Chu-nan (湖南, *Húnán*), jedné z nejvýznamnějších produkčních oblastí rýže, obsahuje více než dvěstě násobek škodlivých látek, než je vládou povolený limit. Tato provincie totiž není pro Čínu významná pouze zemědělskou činností, ale jedná se také o předního vývozce těžkých kovů a jednu z důležitých oblastí těžby v dolech (Bloomberg Business, 2015).

O kontaminaci půdy se až donedávna moc nemluvilo, v dubnu roku 2014 však čínská vláda zveřejnila údaje, které dokazují, že více jak pětina veškeré orné půdy je znečištěna chemickými látkami. Odpadní vody, obsahující kal z dolů, se vsakují do půdy. Těžké kovy mají za následek kontaminaci nejméně 12 milionů tun obilí v Číně ročně. Ke znečištění půdy přispívají také pesticidy a hnojiva používaná v zemědělství. Vzhledem k tomu, že je nutné zajistit potravu pro obrovskou čínskou populaci, je takřka nemožné zastavit pěstování plodin v zamořených oblastech (Reveal, 2015).

3.5 Obchodní vztahy Číny a České republiky

Čínský zahraniční obchod prošel, stejně jako celá ekonomika, značnými změnami, po kterých se z Číny stal doslova průmyslový obr. Významným krokem, který přispěl k úspěchu země, bylo vytvoření zvláštních ekonomických zón v jihočínských

městech v roce 1979 (Bubeník, 2009). Jednalo se o města Šen-čen (深圳, *Shēnzhèn*), Ču-chaj (珠海, *Zhūhǎi*), Šan-tchou (汕头, *Shàntóu*), Sia-men (廈門, *Xiàmén*) a později ostrov Chaj-nan (海南, *Hǎinán*).⁶ Tyto zóny měly za úkol přilákat investice do zpracovatelského průmyslu pro export. Dalším významným krokem bylo v roce 2001 otevření obchodu se zahraničím také pro čínské soukromé subjekty a obchodní firmy s podílem zahraničního kapitálu. Největšími obchodními partnery Číny jsou Evropská unie, Spojené státy a země ASEANu. Komoditní struktura obchodu mezi EU a Čínou je široká od výrobků s nízkou přidanou hodnotou (textil, suroviny) až po hi-tech výrobky (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Během let 1980–1990 rostl vývoz Číny ročním tempem 11 %, což bylo více než dvakrát rychleji, jak světový obchod. Čína praktikuje od zavedení otevření se světu proexportní obchodní politiku. Nástroje, které byly použity k podpoře exportu, jsou zejména geografické cílení výroby (již dříve zmiňované vytvoření zvláštních ekonomických zón) a odvětvové cílení, rovněž i silná podpora exportu vládou a podpora zahraničních investic (China's Export Strategy, 2015). Čínský export však v posledních letech, stejně jako celá ekonomika, zpomaluje a propadává se. Z vyjádření místopředsedy čínské vlády vyplývá, že místní vláda musí učinit opatření na podporu vývozu, aby útlum exportního sektoru nezbrzdil hospodářský růst země (IDNES, 2015).

Čína je pro Českou republiku tradiční a prioritní zemí v zahraničním obchodě. Působí zde řada českých společností, jako Škoda Auto, Home Credit, RAVAK či Koh-i-noor (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2015a). Polovina českého exportu a více než dvě pětiny dovozu jsou realizovány se sousedními státy v rámci Evropské unie. Největší část dovozu v České republice pochází právě z Číny. Obchod s Čínou zaznamenal největší tempa růstu v letech 2005–2013. Zatímco v roce 2005 se z Číny do České republiky dovezlo zboží v hodnotě 94 miliard Kč, v roce 2013 to bylo již 303 miliard Kč, což představuje nárůst o 222 % (STATISTIKA A MY, 2015). Naopak do Číny bylo v tomto roce vyvezeno zboží za 37,5 miliardy Kč. Deficit České republiky s Čínou tak v roce 2013 činil 264,5 miliardy Kč.

Co se struktury obchodu týče, exportu do Číny dominují automobily, stroje a zařízení k výrobě energie, čerpadla či spotřebiče. Naopak k nejdůležitějším položkám dovozu z Číny patří dlouhodobě strojírenské výrobky, výpočetní technika, telefony a spotřební zboží (textil, obuv, sportovní zboží apod.). Například podíl oděvních výrobků ve struktuře dovozu od roku 2005 výrazně posílil a z celkového dovozu těchto výrobků více jak třetina připadá právě Číně. Od roku 2004 upravuje hospodářské vztahy mezi oběma zeměmi Dohoda o hospodářské spolupráci, která nahradila obchodně ekonomickou dohodu z roku 1993.

Nepoměr panuje nejen z hlediska vývozu a dovozu, ale také v investicích. Zatímco v Číně působí řada českých společností (viz výše), v České republice čínské firmy prozatím příliš neinvestují. Doposud zde bylo vytvořeno něco přes 1 000 pracovních míst. Mezi ty největší čínské investice v České republice patří továrna výrobce LCD

⁶V současné době v Číně existuje 15 vládou schválených zón volného obchodu.

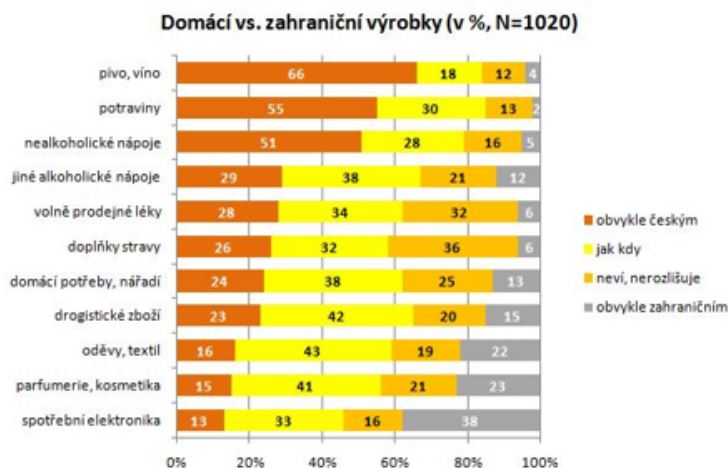
televizorů Changhong Europe Electric nebo také závod na výrobu konzervovaného mléka na Teplicku (Haló, 2015).

Česká republika a Čína mají velký prostor i pro další růst hospodářské spolupráce, a to zejména v oblasti strojírenství, energetiky, zemědělství a ochrany životního prostředí. Dlouhodobým problémem obchodní výměny s Čínou je však velmi nízká úroveň vývozu. Zahraniční obchod s Čínou získává v rámci celkových zahraničněobchodních vztahů ČR stále významnější pozici (Český statistický úřad, 2015).

3.6 Preference Čechů při nákupu běžného spotřebního zboží

V této části práce budou za pomoci dostupných informací stručně charakterizovány preference českých občanů při nákupu spotřebního zboží.

Z výzkumu společnosti Factum Invenio vyplývá, že českých obyvatel, kteří dávají přednost tuzemskému zboží před zahraničním, stále ubývá. Tuzemský původ berou v potaz především starší generace, které vnímají český trh jako bezpečnější a kvalitnější. Domácí produkty mají největší oblibu v kategorii potravin a nápojů, které jsou předmětem rychlé spotřeby. Přednost zahraničnímu zboží dávají Češi u spotřebního zboží, jako elektronika, kosmetiky či oděvy a textil. U ostatních kategorií většina lidí původ nerozlišuje a nakupuje bez ohledu na něj. Obrázek 11 zobrazuje vybrané produkty a názory Čechů, zda dávají přednost tuzemskému či zahraničnímu zboží. Oděvy i spotřební elektronika patří k těm výrobkům, kde Češi preferují zahraniční produkty, naopak již zmiňované potraviny patří suverénně k těm, které kupují raději od tuzemských výrobců (FACTUM, 2015).

Obrázek 11: Preference Čechů při nákupu vybraných druhů produktů (FACTUM, 2015)

Pro české zákazníky je nejdůležitější poměr kvality a ceny, přičemž kvalitu zboží lidé hodnotí nejčastěji pomocí recenzí na internetu a svých vlastních zkušeností. Co se rizikovosti výrobků týče, Češi nejčastěji uvádí mezi tyto výrobky pyrotechniku

a hračky (ve skutečnosti k nerizikovějším výrobkům patří textil a oděvy, hračky a elektrospotřebiče).

Lidé vnímají také negativní vývoj v podílu nebezpečných výrobků na trhu (AMSP ČR, 2015). Při výběru staví čeští spotřebitelé na první místo funkčnost výrobku. Význam značky je rozhodující především při nákupu kosmetiky a parfumerie. Od roku 1997 dochází k neustálému poklesu podílu českých výrobků na trhu. V postojích české veřejnosti se odráží změny trhu, kdy největší vliv má patrně příliv levného zboží z asijských zemí, kterému české výrobky cenově nemohou konkurovat (Marketingové noviny, 2015). V posledních letech je na českém trhu stále větší podíl dovoзовého zboží. Negativním dopadem je pokles kvality a zastoupení nebezpečných výrobků na našem trhu. V důsledku častých kauz právě s nebezpečnými výrobky však dochází také k postupné orientaci českých spotřebitelů zpět na kvalitu, avšak vztaženou k odpovídající ceně. Značný vliv v tomto ohledu mají média, sociální sítě a kampaně zainteresovaných organizací, které přinášejí určitou osvětou veřejnosti. Zvyšuje se tímto také počet tzv. odpovědných spotřebitelů (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2015b).

4 Metodika práce

Diplomová práce řeší problematiku rozvoje Čínské lidové republiky se zaměřením na průmysl, jako hlavní složku rozvoje. První část práce představuje úvod do řešené problematiky. Rešerše byla zpracována na základě shromážděných literárních zdrojů a dat a tvoří významnou součást práce. Provedena byla analýza shromážděných informací a následoval výběr těch, které jsou pro práci relevantní. V rešerši je představena charakteristika Číny a rovněž vysvětleny nejdůležitější historické události, které vedly k hospodářskému rozvoji Číny. Obsahuje také zhodnocení environmentální situace země a neopomíná ani obchodní výměnu mezi Čínou a Českou republikou.

Druhou část práce tvoří příkladová analýza specifických oblastí provedená prostřednictvím kvantitativního anonymního dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno mezi studenty Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodní studií Mendelovy univerzity v Brně. Dotazníkové šetření je nejznámější výzkumnou metodou, která poskytuje požadované informace. Jeho výhodou je rychlé shromáždění dat od velkého počtu respondentů, nevýhodou pak představuje určité zkreslení, neboť vždy odpoví pouze ten, kdo chce (Sociologické projekty, 2015).

Byl proveden on-line dotazníkový sběr dat prostřednictvím webové stránky Survio. Odkaz na dotazník byl rozeslán všem studentům FRRMS s prosbou o jeho vyplnění. Součástí dotazníku byl také průvodní dopis, který respondenty seznámil s jeho cíli a poděkoval jim za vyplnění. Při samotné tvorbě otázek byly nejprve vymezeny specifické oblasti dotazování a následně vytvořeny otázky. Dotazník se skládá z osmácti otázek, přičemž tři z nich určují vstupní charakteristiku respondentů a zbylých patnáct je rozděleno do tří skupin dle zaměření následovně:

- první skupinu tvoří otázky, týkající se respondentova vnímání Číny;
- druhou skupinou jsou otázky, zaměřené na zjištění preferencí respondentů při nákupu spotřebního zboží;
- třetí skupinu tvoří otázky, které se týkají životního prostředí v Číně.

Byly použity jak uzavřené otázky, tak otázky polootevřené. Havlíčková vysvětluje uzavřené otázky jako takové, kdy si respondenti musejí vybrat jednu z nabídnutých variant. Polootevřené otázky jsou uzavřené otázky s možností formulovat jinou odpověď, nežli jsou ty nabízené (Havlíčková, 2015, s. 33).

Po sběru dat následuje etapa zpracování a vyhodnocení. Celkem bylo sesbíráno 224 dotazníků. Zpracování dat proběhlo pomocí Excelu a interpretována jsou prostřednictvím grafů a tabulek. Následně byly zjištěné výsledky komparovány s údaji vyplývajícími z analýzy informačních zdrojů a dat, provedené v první části práce. Rovněž byla provedena statistická deskripce neboli popis shromážděných dat s využitím statistických výpočtů. Využity byly četnosti (výskyt) jednotlivých odpovědí, a to jak absolutní četnosti, které představují sumu jednotlivých odpovědí, tak také relativní četnosti, které vyjadřují poměr absolutní četnosti k rozsahu souboru. Z popisných statistik byl využit modus, jako určení polohy zkoumaných proměnných.

Modus představuje hodnotu (variantu) odpovědi s nejvyšší četností, tzn. nejčastěji se vyskytující (Kozel a kol., 2011).

Pro podrobnější analýzu sesbíraných dat byly zjišťovány vzájemné vztahy mezi vybranými otázkami prostřednictvím analýzy kontingenční tabulky. Dle Minaříka (2015) je její výpočet založen na tom, že pro každé políčko tabulky lze stanovit četnost, která by zde byla v případě, že vybrané znaky A a B by byly nezávislé (tzv. vypočtená četnost). Pro tento výpočet byl použit následující vzorec:

$$n'_{ij} = \frac{n_i n_j}{n} \quad (1)$$

Minařík (2015) dále uvádí, že z povahy vypočtené četnosti vyplývá, že závislost slovních znaků v kontingenční tabulce je tím vyšší, čím rozdílnější jsou pozorované a vypočtené četnosti. Tuto rozdílnost měří χ^2 analýza:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}} \quad (2)$$

χ^2 (čtvercová kontingence) je pouze charakteristikou intenzity závislosti. Pro přesné určení vzájemného vztahu slouží koeficienty kontingence. V práci je použit Pearsonův koeficient kontingence, který je definován následovně:

$$P = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} \quad (3)$$

Nabývá hodnot v intervalu od 0 do 1, přičemž čím vyšší hodnota, tím výraznější závislost.

Třetí část této diplomové práce tvoří navržená doporučení, diskuze a závěr, který rekapituluje zjištěné údaje a shrnuje výsledky.

5 Výsledky

V následující kapitole budou interpretovány a vyhodnoceny výsledky dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 224 studentů Fakulty regionální rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně, což představuje více jak 20 % z celkového počtu studentů fakulty. Tato kapitola bude rozdělena na dvě části. V první části dojde k vyhodnocení jednotlivých otázek a k následnému srovnání povědomí studentů FRRMS se zjištěnou skutečností, což představuje hlavní cíl práce. Ve druhé části bude provedena detailnější analýza vybraných otázek prostřednictvím zvolených statistických metod.

5.1 Výsledky jednotlivých otázek

5.1.1 Identifikační otázky

Dotazník obsahoval celkem tři identifikační otázky, týkající se pohlaví a zaměření studia respondentů na Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

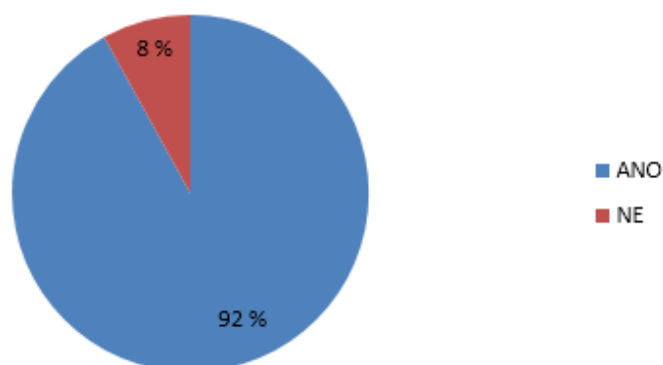
Tabulka 3: Vyhodnocení identifikačních otázek

	absolutní zastoupení	relativní zastoupení v %
Žena	156	69,6
Muž	68	30,4
Regionální rozvoj	131	58,5
Mezinárodní teritoriální studia	93	41,5
Bakalářské studium	147	65,6
Magisterské studium	77	34,4

Z celkového počtu 224 vyplněných dotazníků od respondentů, bylo 69,6 % odpovědí žen, oproti 30,4 % odpovědí mužů. Co se zaměření studia týče, vyšší zastoupení (58,5 %) měl obor Regionální rozvoj, který má na fakultě také vyšší počty studentů. Druhý obor, Mezinárodní teritoriální studia, byl zastoupen 41,5 %. Podíváme-li se na stupeň studia respondentů, převažují odpovědi studentů bakalářského studia (65,6 %), kdežto magisterské studium je zastoupeno pouze 34,4 %.

5.1.2 Vyhodnocení otázky 1

Cílem první otázky bylo zjistit, jak studenti komplexně vnímají Čínu. Jednalo se o uzavřenou otázku s možností výběru ze dvou odpovědí. Z celkového počtu odpovědí 92 % studentů vnímá Čínu jako světovou velmoc a pouze 8 % (18), odpovědělo

Považujete Vy osobně Čínu za světovou velmoc?

Obrázek 12: Graf relativních četností odpovědí

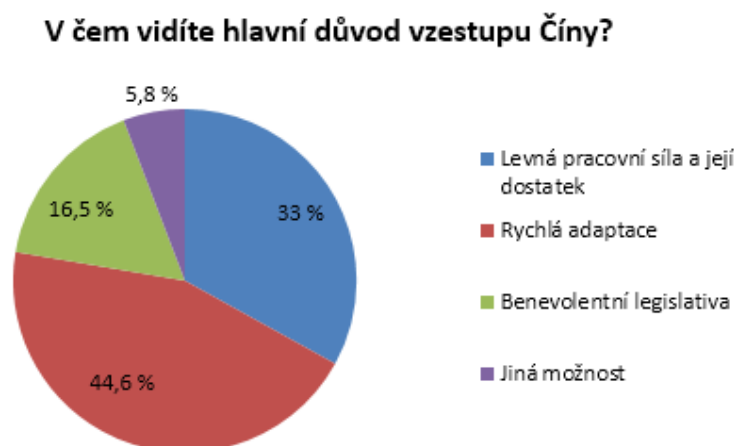
na otázku negativně. Modus zde tedy představuje odpověď „ano“ s četností 206 odpovědí.

Analýza shromážděných informací, provedená v první části práce ukazuje, že Čína skutečně v mnoha ohledech velmocí je. Nejen svoji dominantní rozlohou či nejlidnatější populací, ale také co se ekonomických ukazatelů týče. S velkou rozlohou souvisí i značný geopolitický vliv země. Čína má ve světě své místo a také slovo. Pro Českou republiku představuje jednoho z nejvýznamnějších obchodních partnerů a vzájemné vztahy obou zemí jsou podloženy dlouholetou tradicí. Množství výrobků, proudících z Číny do České republiky se rovněž zvyšuje. Jako na velmoc v tom negativním slova smyslu, bychom na Čínu mohli nahlížet z hlediska kvality životního prostředí a negativních dopadů hospodářského růstu.

Respondenti se tak ztotožňují s názorem, že Čína velmocí skutečně je. Více se k tomuto názoru přiklání ženy, kterých takto odpovědělo 69,4 %. Pouze 30,6 % mužů vnímá Čínu jako světovou velmoc. Z hlediska studijního oboru respondentů vidí v Číně velmoc zejména studenti Regionálního rozvoje (59,7 %). A dle stupně studia převažuje tento názor u respondentů z bakalářského studia (64,1 %).

5.1.3 Vyhodnocení otázky 2

Následující otázka měla za úkol zjistit, co vnímají respondenti jako hlavní důvod rychlého a významného vzestupu Číny. Jednalo se o polootevřenou otázku, kdy respondenti měli možnost dopsat jinou variantu, pokud si nezvolili jednu ze tří nabízených. Modus v této otázce představuje odpověď respondentů, kteří jako hlavní důvod vzestupu vnímají rychlou adaptaci Číny, schopnost ve velmi krátkém čase vyrobit prakticky cokoli. Tuto možnost vybralo 44,6 % respondentů (100). Druhou nejčastější odpovědí byla první varianta, tedy „levná pracovní síla a její dostatek“ (74). Benevolentní legislativu, jako hlavní důvod růstu Číny, označilo 16,5 % respondentů (37). Možnosti vepsat vlastní důvod využilo 5,8 % respondentů (13). Převa-

Obrázek 13: Graf relativních četností odpovědí

žoval názor, že za růstem Číny stojí kombinace všech tří možností. Dále respondenti udávali jako další důvody nedodržování environmentálních limitů, nadměrný hospodářský růst na úkor životního prostředí i lidských práv a autoritářský režim, který představuje vysokou motivaci ve formě strachu.

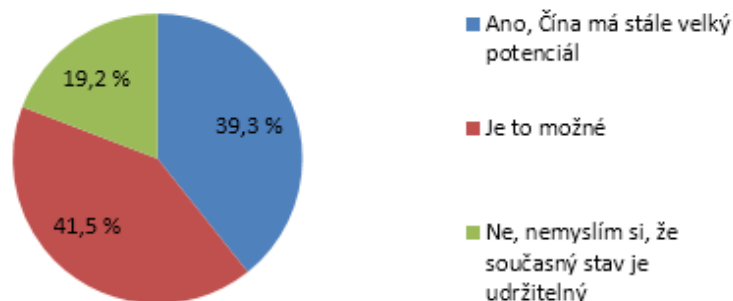
Za nastartováním čínského zázraku stojí bezesporu ekonomické reformy. Ty však samy o sobě nestačí a za růstem se skrývá množství dalších faktorů. K těm nejvýznamnějším jistě patří obrovská pracovní síla. Již v předchozích částech práce bylo zmíněno, že počet obyvatel Číny je více než čtyřikrát vyšší oproti USA, jakožto hlavní ekonomické velmoci. Světovým firmám Čína nabízí pracovitou a schopnou sílu, která je vedená vládou k poslušnosti. Z analýzy literárních dat vyplývá, že autoři řadí jako hlavní příčiny růstu především levnou a odolnou pracovní sílu, masovou výrobu spolu s liberálními environmentálními požadavky a uznávání hodnot, jako je pracovitost a respekt k vládcům. Zejména ti respondenti (5,8 %), kteří vyplnili možnost „jiné“ a určili tak všechny nabízené varianty jako pro ně hlavní, se shodují nejvíce s autory zabývajícími se touto problematikou.

Z hlediska pohlaví vnímají ženy jako hlavní důvod vzestupu Číny její schopnost rychle se adaptovat (51,3 %), kdežto muži mají za hlavní důvod levnou pracovní sílu a její dostatek (38,2 %). Studenti Mezinárodních teritoriálních studií se shodují s názorem žen, tedy dle jejich odpovědí je hlavním důvodem růstu adaptace. S tímto se ztotožňují i studenti Regionálního rozvoje, přičemž u nich měla tato odpověď vyšší procentní zastoupení, než u studentů druhého oboru.

5.1.4 Vyhodnocení otázky 3

Cílem této otázky bylo zjistit, co si myslí respondenti o udržitelnosti čínského růstu. Jednalo se o otázku uzavřenou se třemi možnostmi. Modus představuje odpověď respondentů, kteří zastávají názor, že „je možné“ růst udržet. Takto odpovědělo

Myslíte si, že současný růst a pozice Číny ve světě jsou udržitelné?

Obrázek 14: Graf relativních četností odpovědí

41,5 % z celkového počtu. Druhou nejčastěji označovanou možností potom byla odpověď „ano, Čína má stále velký potenciál“ s četností 39,3 %. Tyto dvě varianty se lišily pouze o pět odpovědí, jedná se tedy o těsný rozdíl. Nejmenší zastoupení (19,2 %) měla varianta „ne, nemyslím si, že současný stav je udržitelný“. Takto odpovědělo 43 respondentů.

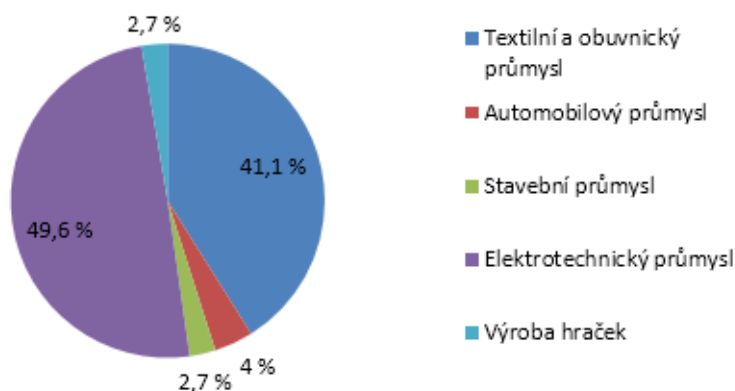
Otázka budoucnosti a udržitelnosti čínské ekonomiky je velmi diskutované téma. Čína je bezesporu ekonomickou velmocí, zažívající v posledních letech nebývalý růstu. S tímto růstem souvisí i určitá pozice Číny ve světě, a tak, ač se zdá, že budoucnost růstu je spíše starostí čínské vlády, není tomu tak a změny mohou ovlivnit globální ekonomickou situaci. Z analýzy literárních dat vyplývá, že růst čínské ekonomiky zpomaluje (viz obr. 1). Ačkoliv se stále drží na vysokých hodnotách (7,4 % v roce 2014), jedná se o nejpomalejší tempo za poslední roky. Současný růst také již nepramení tolik z levného exportu (levné pracovní síly), ale také ze spotřeby a investic.

Podíváme-li se na odpovědi respondentů, pouze 43 (19,2 %) zastává názor, že současný růst Číny udržitelný není. Dle názoru odborníků a vývoje čínské ekonomiky je pravděpodobné, že Čína poroste i nadále, i když mnohem pomaleji. Otázkou však zůstává, zda se neprojeví více negativní dopady, které s sebou prudký růst po ekonomických reformách přinesl (sílicí nerovnosti, narůstající hladiny degradace životního prostředí, stárnoucí populace apod.). Čína se sice již delší dobu orientuje směrem k udržitelnosti, zelené ekonomice a upřednostňování kvality růstu, škody napáchané na životním prostředí jsou však obrovské a z literární rešerše vyplývá, že ne všechny negativní dopady bude snadné napravit, některé se kupříkladu projevují pozvolna a s určitým zpožděním. Celkem 88 respondentů, kteří uvedli, že „je dle nich možné“ udržet čínský růst, tak pravděpodobně bere v potaz i vliv vedlejších dopadů, které budoucnost Číny ohrožují a nejsou si jisti jeho udržitelností. Tou si je jisto celkem 93 respondentů, tedy nejvíce ze všech zúčastněných.

Zejména muži zastávají názor, že čínský růst udržitelný je. Jednalo se o jejich nejčastější odpověď (44,1 %). Ženy nejčastěji uváděly, že dle nich to možné je, ale jisté si tím nejsou (46,2 %). Naopak o tom, že růst udržitelný není, je přesvědčeno 25 % mužů, ale pouze 14,7 % žen. Rozdíly jsou patrné i v odpovědích dle studijního programu respondentů. Zatímco studenti Mezinárodních studií jsou ve většině přesvědčeni, že čínský růst udržitelný je (50,5 %), studenti Regionálního rozvoje odpovídali nejčastěji, že „je to možné“ (49,6 %). Zajímavé také je, že takřka shodný je počet studentů z obou studijních oborů, kteří si myslí, že růst udržitelný není (19,4 % a 19,1 %).

5.1.5 Vyhodnocení otázky 4

Které odvětví je podle Vás pro čínský hospodářský růst nejvýznamnější?

Obrázek 15: Graf relativních četností odpovědí

Smyslem této otázky bylo zjistit, které odvětví vnímají respondenti jako nejvýznamnější. Opět se jednalo o uzavřenou otázku, tentokrát s pěti možnostmi. I zde si největší podíl odpovědí rozdělily dvě varianty. Modus, tedy tou nejčastější odpovědí s četností 49,6 %, byl označen elektrotechnický průmysl. Druhou nejčastější odpovědí respondentů (41,4 %) byl textilní a obuvnický průmysl. Zbylé tři odpovědi byly označeny pouze malým počtem respondentů.

Z informací vyplývajících z literární rešerše je patrné, že průmysl celkově hraje v Číně významnou roli (i když do popředí se již dostávají také služby). Představuje 43,9% podíl na HDP a v průmyslovém sektoru pracuje také 30,3 % obyvatel Číny.

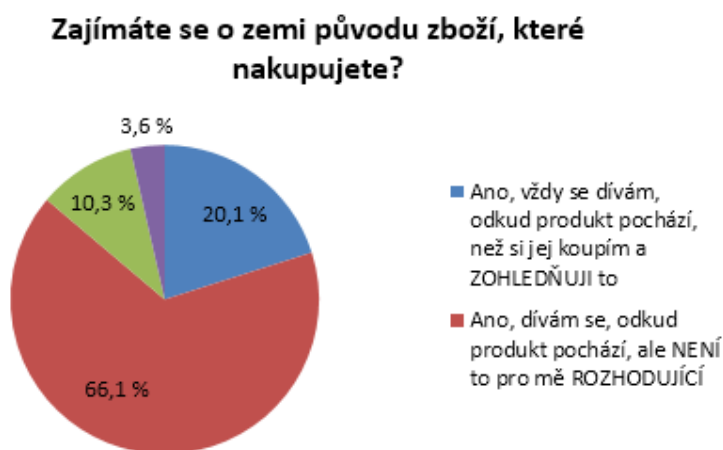
Z odpovědí respondentů jasně vyplývá, že pro ně nejvýznamnějšími odvětvími pro čínský růst, jsou elektrotechnický průmysl a textilní a obuvnický průmysl. V odpovědích se odráží obchodní výměna mezi Českou republikou a Čínou. Kupující se tak nejčastěji setkávají opravdu s výpočetní technikou, telefony a spotřebním zbožím (textil, obuv, sportovní potřeby, ...). Textilní a oděvní průmysl (obuvnický), který označilo za nejvýznamnější 92 respondentů (41,1 %) je odvětvím, které má v Číně

dlouholetou tradici a výrobky z něj proudící patří mezi ty, se kterými se setkáváme nejčastěji. Rovněž je často rozebírán médií a zájmovými organizacemi, které upozorňují na nevyhovující podmínky zaměstnanců, nízké mzdy a nedodržování zákoníku práce, proto se o něm stále častěji hovoří. Nicméně, v současnosti se svojí dynamikou řadí k nejpomaleji se rozvíjejícím odvětvím zpracovatelského průmyslu Číny a doposud levná pracovní síla zdražuje. Přesto Čína stále v této oblasti dominuje.

Elektrotechnický průmysl, který označilo nejvíce respondentů (111) patří bezesporu k významným čínským odvětvím. Od textilního průmyslu se liší svojí vyšší náročností a potřebou kvalifikovanější pracovní síly. Z literární rešerše je patrné, že k výraznějšímu rozvoji tohoto odvětví došlo až po roce 2001 a postupem času se Čína vypracovala na největšího světového exportéra velkého množství elektronických zařízení. Celkem 49,6 % respondentů, kteří označili elektrotechnický průmysl jako nejvýznamnější, se shoduje s informacemi zjištěnými analýzou literárních zdrojů. Z té vyplynulo, že elektronika se stala jedním z pilířů hospodářského růstu již od počátku ekonomických reforem.

Muži i ženy shodně označili za, pro ně nejvýznamnější odvětví, elektrotechnický průmysl na prvním místě a na místě druhém textilní a obuvnický průmysl. Dle studijního oboru se odpovědi rovněž nelišily a i zde považují studenti Regionálního rozvoje i Mezinárodních studií za nejvýznamnější odvětví elektrotechnický průmysl a textilní a obuvnický průmysl.

5.1.6 Vyhodnocení otázky 5

Obrázek 16: Graf relativních četností odpovědí

Druhá skupina otázek v dotazníku se zaměřovala na preference respondentů při nákupu zboží. Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenty zajímá, odkud zboží pochází a zda je to nějak ovlivňuje v nákupu. Jednalo se o polootevřenou otázku. Modus zde tvoří druhá varianta odpovědi. Celkem 66,1 % respondentů si

zjišťuje, odkud produkt pochází, avšak není to pro ně při nákupu rozhodujícím faktorem. 20,1 % respondentů rovněž zjišťuje zemi původu a při nákupu zboží to i zohledňuje. Přes 10 % respondentů označilo třetí možnost, tedy že jim nezáleží na původu zboží. 3,6 % respondentů potom uvedlo, že záleží na konkrétním typu produktu, u kterého zkoumají zemi původu. Nejčastěji uváděli, že původ zkoumají u potravin a elektroniky (zejména té dražší). U oblečení to pro ně rozhodující však není.

Z preferencí Čechů, zjištěných prostřednictvím analýzy dostupných dat vyplývá, že obecně je při nákupu nejdůležitější poměr ceny a kvality. Jedná se o změnu oproti dřívějšímu, kdy zejména vlivem přílivu levného zboží z Asie, spotřebitelé přihlíželi hlavně na cenu, které české produkty nemohly konkurovat. Vlivem médií, osvětových kampaní organizací, a také vysokým počtem rizikových výrobků se postupně vnímání levného zboží z dovozu mění. Nejvíce respondentů (148) v dotazníku uvedlo, že se zajímají o původ zboží, není to pro ně však rozhodujícím faktorem. Vzhledem k tomu, že Češi obecně zjišťují původ zboží pouze u některých druhů produktů (potravin, kosmetika), tyto většinové preference respondentů se liší. Naopak se s chováním Čechů ztotožnilo osm respondentů, kteří odpověděli, že u nich záleží na typu produktu. Poměrně velké množství dotazovaných (45) uvedlo, že si vždy zjišťují, odkud zboží pochází a při nákupu to i zohledňují. Rovněž velké množství českých spotřebitelů ale na původ zboží nebere ohled vůbec, s čímž se ztotožnilo 23 respondentů.

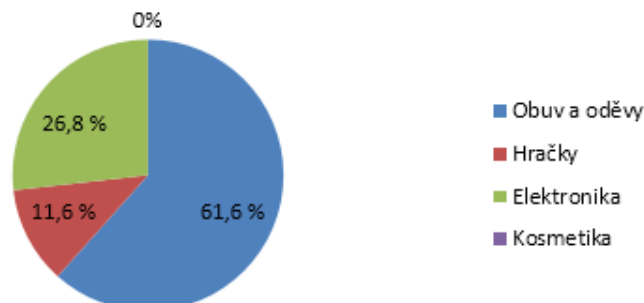
Nejčastější odpovědi mužů i žen bylo, že zemi původu zjišťují, ale není to pro ně rozhodující (vyšší procentní zastoupení měla tato odpověď u mužů). Ženy více zohledňují zemi původu zboží při nákupu (21,8 %), muži o něco méně (16,2 %). Muži také častěji odpovídali, že na zemi původu jim nezáleží (11,8 %), žen takto odpovídalo méně (9,6 %).

5.1.7 Vyhodnocení otázky 6

Cílem této otázky bylo zjistit, se kterým spotřebním zbožím původem z Číny se dle názoru respondentů čeští spotřebitelé setkávají nejčastěji. Jednalo se o uzavřenou otázku se čtyřmi možnostmi. Modus s četností 61,6 % představuje odpověď „obuv a oděvy“. Druhou nejčastější odpovědí s 26,8 % byla možnost „elektronika“ a třetí nejčastější odpovědí označenou respondenty byly „hračky“ (11,6 %). Žádný z respondentů si nemyslí, že by se Češi nejčastěji setkávali s kosmetikou z Číny.

Dle analýzy obchodní výměny mezi Českou republikou a Čínou se naši spotřebitelé nejčastěji setkávají se strojírenskými produkty, výpočetní technikou, telefony a spotřebním zbožím typu textil, obuv atd. Celkem 138 respondentů uvedlo, že dle jejich názoru se Češi setkávají nejčastěji s textilem a obuví z Číny. Jejich názory se shodují se statistikami dovozu, avšak prvenství zaujímají stroje a dopravní prostředky (které mezi možnostmi uvedeny nebyly), následovány elektronikou. To, že nejvíce respondentů uvedlo právě textilní produkty, poukazuje na fakt, že s těmito výrobky se spotřebitelé setkávají a pořizují je častěji, přestože v objemu dovozu nefigurují na prvním místě.

Se kterým spotřebním zbožím pocházejícím z Číny se podle Vás český spotřebitel setkává nejčastěji?

Obrázek 17: Graf relativních četností odpovědí

Elektroniku považuje za zboží, se kterým se čeští spotřebitelé setkávají nejčastěji, 60 respondentů. Ti se tak shodují i se statistikami dovozu z Číny. Hračky uvedlo jako nejčastější zboží 26 respondentů. I zde platí, že ačkoliv se dle objemu dovozu nepohybují na prvních místech, spotřebitelé se s nimi setkávají mnohem častěji a vliv zde mají i média, která pravidelně informují o rizikových výrobcích v této kategorii produktů, tudíž o nich spotřebitelé více slyší. Roli zde hraje i fakt, že Čína se celosvětově podílí na výrobě až 75 % hraček, tedy naprostá většina hraček prodávaných v Evropě pochází právě odtud. Co se kosmetiky týče, tu nevedl žádný z respondentů. Ačkoliv na našem trhu najdeme i kosmetické produkty pocházející z Číny, nevyčnívají tolik, jako ostatní zmiňované produkty.

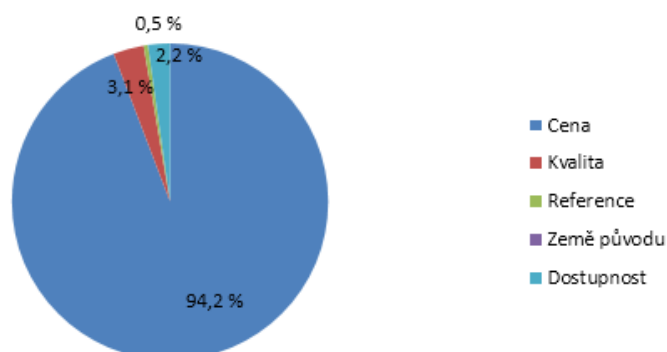
Dle struktury pohlaví respondentů i studijních oborů se odpovědi nelišily. Ve všech případech převažovaly jako hlavní produkty, se kterými se čeští spotřebitelé setkávají nejčastěji obuv a oděvy, následovány elektronikou a hračkami.

5.1.8 Vyhodnocení otázky 7

Následující otázka se opět týkala názoru respondentů na preference Čechů při nákupu. Cílem bylo zjistit, co je podle nich tou nejčastější preferencí při nákupu spotřebního zboží. Jednalo se o uzavřenou otázku s pěti možnostmi. Modus je zde naprosto jednoznačný. S 94,2 % byla nejčastější odpovědí preference ceny. Tuto variantu označilo 211 respondentů. Druhou nejčastější odpovědí s četností 3,1 % byla „kvalita“. „Dostupnost“ označilo pět respondentů a „reference“ pouze jeden respondent. Zemi původu jako hlavní preferenci neoznačil žádný z respondentů.

Z analýzy dat o preferencích Čechů vyplývá, že nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje nákup zboží, je poměr kvality a ceny. Kvalitu si Češi ověřují nejčastěji z recenzí na internetu či vycházejí z vlastních zkušeností. Více jak 90 % respondentů v dotazníku uvedlo, že dle nich se Češi nejčastěji dívají na cenu. V posledních

Co je podle Vás nejčastější preferencí Čechů při nákupu spotřebního zboží?

Obrázek 18: Graf relativních četností odpovědí

letech, zejména vlivem přílivu levných a méně kvalitních produktů z Asie, se chování spotřebitelů postupně mění. Záleží samozřejmě na konkrétních produktech, například u oblečení nízká cena rozhodující bývá, u potravin a dražší elektroniky už však ne v takové míře a spotřebitelé jsou ochotni si připlatit. Pouze sedm respondentů uvedlo, že podle jejich názoru Češi nejčastěji preferují kvalitu.

Co se dostupnosti týče, tu označilo pět respondentů. Zde opět záleží, o jaký produkt se jedná, jak již bylo zmíněno, například pro hračky, v jejichž výrobě Čína dominuje, se hůře hledají jiné alternativy. Žádný z respondentů neuvedl jako hlavní preferenci Čechů při nákupu vliv země původu. Dle zjištěných údajů se Češi zajímají o zemi původu pouze u některých druhů produktů. Přednost tuzemskému produktu dávají spíše starší generace s výjimkou potravin, kde v posledních letech tento trend nakupovat domácí potraviny roste.

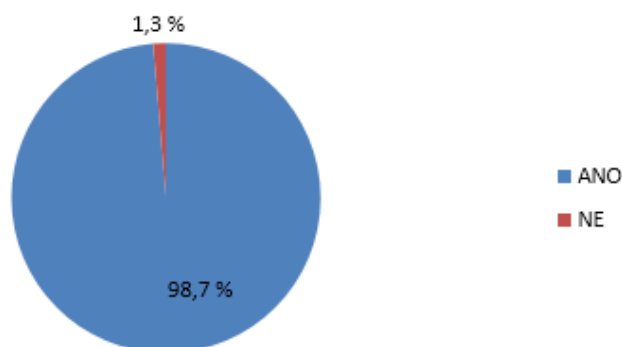
I u této otázky se v zásadě nelišily odpovědi mužů a žen. Obě pohlaví uváděla jako nejčastější preferenci cenu. U mužů byla na druhém místě dostupnost (2,9 %), u žen byla druhou nejčastější odpovědí kvalita (4,5 %). Studenti Mezinárodních studií volili po ceně jako druhou nejvíce uváděnou možnost dostupnost zboží, kdežto studenti Regionálního rozvoje kvalitu, stejně jako ženy.

5.1.9 Vyhodnocení otázky 8

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vlastní nějaký výrobek, který by pocházel z Číny. Jednalo se o uzavřenou otázku se dvěma možnostmi. Modus je jednoznačný. Celkem 98,7 %, tedy 221 respondentů vlastní výrobek, o kterém vědí, že pochází z Číny. Pouze 1,3 % respondentů uvedlo možnost „ne“, tedy, že žádný výrobek z Číny nevlastní.

Vzhledem k tomu, že Čína je pro Českou republiku prioritní zemí a historickým partnerem, je takřka nemožné, aby se český spotřebitel nesetkal s produktem, který by z Číny pocházel. Největší část dovozu České republiky připadá právě na

Vlastníte vy osobně nějaký výrobek pocházející z Číny?

Obrázek 19: Graf relativních četností odpovědí

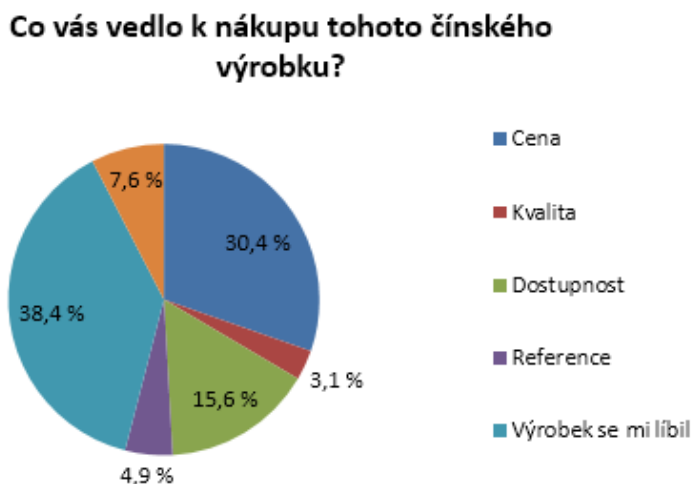
Čínu. Jak již bylo zmíněno v literárním přehledu, v roce 2013 bylo do ČR dovezeno zboží z Číny v hodnotě 303 miliard Kč, což představovalo nárůst oproti roku 2005 o 222 %. Z analýzy dat rovněž vyplynulo, že Čína je velmi konkurenceschopná a její nespornou výhodou je umění přizpůsobit se a ve velmi krátkém čase vyrobit velké množství jakýchkoliv produktů. Z odpovědí respondentů, z nichž 221 uvedlo, že vlastní výrobek z Číny tak vidíme, že čínské zboží na českém trhu má své místo. Pouze tři respondenti uvedli, že nevlastní žádný produkt pocházející z Číny. Vzhledem k tomu, že otázka je položena v přítomném čase, však není vyloučeno, že tito respondenti v minulosti takový produkt nevlastnili.

Ze tří respondentů, nevlastnících výrobek původem z Číny, se jednalo o dva muže a jednu ženu. Všichni tři respondenti jsou studenty oboru Regionální rozvoj, z čehož vyplývá, že všichni studenti Mezinárodních studií vlastní výrobek původem z Číny.

5.1.10 Vyhodnocení otázky 9

Tato otázka se přímo vztahuje k otázce předešlé. Jejím cílem bylo zjistit, co vedlo respondenty k nákupu čínského výrobku. Jednalo se o uzavřenou otázku se šesti možnostmi. Celkem 38,4 % respondentů uvedlo, že si čínský produkt pořídili proto, že se jim líbil. Jedná se tedy o modus s absolutní četností 86. Druhou nejčastější odpovědí byla s relativní četností 30,4 % „cena“. Dostupnost je hlavním důvodem pro koupi čínského produktu u 15,6 % respondentů. Zbylé tři možnosti mají již pouze menší zastoupení. Možnost „neexistence jiné alternativy“ byla označena sedmnácti respondenty, „reference“ jedenácti a „kvalita“ sedmi respondenty.

Jak již bylo zmíněno, Češi sice původ zboží zjišťují, avšak není to pro ně ve většině případů rozhodující a převažuje u nich jako hlavní faktor kombinace ceny a kvality. Dle odpovědí respondenty vedlo k nákupu výrobku z Číny zejména to, že se jim výrobek líbil a tato preference převládla nad dalšími faktory. Cena vedla

Obrázek 20: Graf relativních četností odpovědí

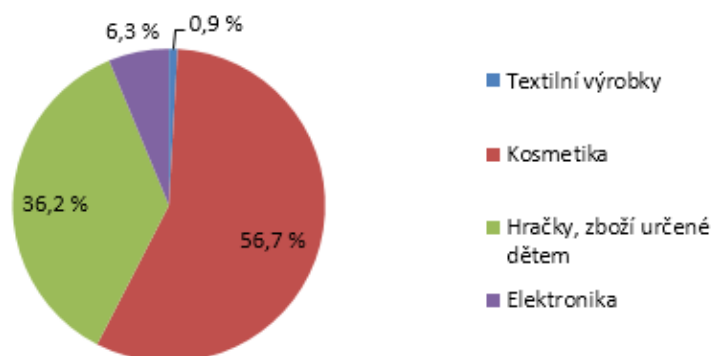
k nákupu druhý největší počet respondentů, kdežto kvalita byla až na posledním místě, což do jisté míry odráží i sílící negativní postoj Čechů k levným produktům z asijského dovozu. Dostupnost produktu, jako důvod nákupu, uvedlo 35 respondentů a 17 odpovědělo, že si výrobek koupili proto, že pro něj neexistovala jiná alternativa nepocházející z Číny. Výše v práci bylo zmíněno, že například u hraček je podíl těch z Číny přes 75 %, navíc i velké a známé firmy jako Matel či Disney v Číně vyrábí, proto je u určitých typů hraček obtížné najít na trhu ty, které by v Číně vyrobeny nebyly. V důvodech nákupu čínského produktu měla zastoupení jedenácti respondenty i odpověď, že si zboží pořídili na základě referencí. Respondenti se tedy v podstatě shodují s preferencemi Čechů, zejména ti, kteří uvedli jako hlavní důvod nákupu cenu.

Podíváme-li se podrobněji a odpovědi respondentů dle jejich struktury, nejčastějším důvodem žen k nákupu čínského výrobku bylo to, že se jim produkt jednoduše líbil (45,5 %) a na druhém místě byla následně cena (30,1 %). U mužů byla cena na prvním místě (30,9 %) následována tím, že se jim výrobek líbil (22,1 %). Dle studijního oboru studenti Mezinárodních studií uvedli jako hlavní důvod nákupu cenu (30,9 %), kdežto studenti Regionálního rozvoje nejčastěji uváděli, že si produkt pořídili proto, že se jim líbil (37,4 %).

5.1.11 Vyhodnocení otázky 10

Cílem této otázky bylo zjistit, který z nabízených skupin produktů by si respondenti nepořídili, pokud by věděli, že pochází z Číny. Jednalo se o uzavřenou otázku se čtyřmi možnostmi. Modus, tedy nejčastější odpovědí, byla „kosmetika“. Tu by si nepořídilo 56,7 % respondentů. Druhou nejčastější odpovědí byly hračky, či zboží určené dětem. To by si nepořídilo 36,2 % respondentů. Elektroniku by si nekoupilo 6,3 % respondentů a pouze 0,9 % ze všech respondentů by si nepořídilo textilní výrobky z Číny.

Který z vybraných produktů byste si nikdy nepořídili, pokud byste věděli, že pochází z Číny?

Obrázek 21: Graf relativních četností odpovědí

V odpovědích respondentů u této otázky se odráží do jisté míry i obecný trend ve smýšlení o čínských produktech. Spotřebitelé jsou poměrně často (především prostřednictvím médií a internetu) informováni o závadných či zdraví poškozujících produktech z Číny. Mezi ty nejrizikovější patří hračky, textil a elektrospotřebiče. Čeští spotřebitelé konkrétně vnímají jako nejrizikovější produkty pyrotechniku a hračky. Evropská komise také zveřejňuje údaje o nebezpečných výrobcích a ze statistiky vyplývá, že 64 % těchto produktů do Evropy plyne právě z Číny.

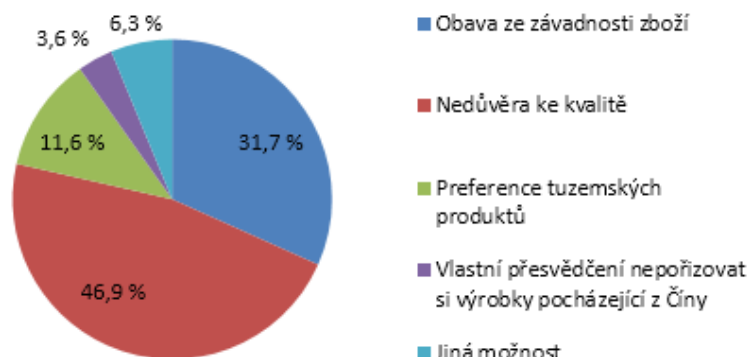
V názorech respondentů, který výrobek by si nepořídili, pokud by pocházel z Číny, převažuje kosmetika. Ta, zejména vzhledem k charakteru kosmetických produktů, by v případě závadnosti měla viditelné následky (např. podráždění kůže), na rozdíl od kupříkladu závadné elektroniky, u které se to nemusí hned projevit. Druhou nejčastější odpovědí byly hračky, na které jsou kladeny náročné požadavky především proto, že jsou určené dětem. Spotřebitelé tak reagují na negativní vývoj v podílu nebezpečných produktů na trhu. Pouze dva respondenti by si nekoupili textilní produkt z Číny, což opět poukazuje na předešlé otázky, kdy tyto produkty představují pro spotřebitele nejméně zainteresovanou oblast zájmu.

Bez ohledu na pohlaví i studijní obor respondentů se odpovědi nelišily. Nejčastěji by si respondenti nepořídili kosmetiku a na druhém místě potom hračky, nebo zboží určené dětem.

5.1.12 Vyhodnocení otázky 11

Cílem této otázky bylo zjistit, co by bylo hlavním důvodem neochoty respondentů pořídit si výrobek z Číny. Polootevřená otázka nabízela čtyři možnosti a variantu „jiné“, pokud by respondentům nevyhovovala žádná z uvedených. Modus představuje odpověď „nedůvěra ke kvalitě“. Ta by byla hlavním důvodem nepořídit si výrobek z Číny pro 46,9 % respondentů. Pro 31,7 % respondentů by pak hlavním důvodem

Co by bylo hlavním důvodem vaší neochoty pořídit si spotřební zboží pocházející z Číny?

Obrázek 22: Graf relativních četností odpovědí

byla obava ze závadnosti zboží. 11,6 % respondentů by si výrobek nepořídilo, protože preferují tuzemské produkty. Vlastní přesvědčení nepořizovat si výrobky z Číny by zabránilo 3,6 % respondentů v nákupu. Možnost vepsat vlastní odpověď využilo 6,3 % respondentů. Nejčastěji bylo uváděno, jako důvod neochoty pořídit si čínský produkt, porušování lidských práv, pracovních podmínek a nešetrnost k životnímu prostředí v Číně. Mezi odpověďmi se však objevila i varianta „všechny uvedené možnosti“ a tři respondenti uvedli, že nemají neochotu pořizovat si výrobky z Číny.

Odpovědi respondentů u této otázky lze dát do kontextu s otázkou předešlou. Vezmeme-li v potaz, že respondenti by si nejčastěji nekoupili kosmetiku z Číny a hlavní důvod, proč by si produkt z Číny nekoupili, představuje nedůvěra ke kvalitě (a hned za ní se řadí obava ze závadnosti zboží), potvrzuje to trend ve smýšlení o čínských produktech jako o nekvalitních. Pouze 26 respondentů uvedlo, že by si čínský produkt nekoupilo, jelikož preferují tuzemské produkty, a také 8 respondentů odpovědělo, že zaujímají vlastní přesvědčení si výrobky z Číny nepořizovat. Jak je zmíněno výše, tři respondenti rovněž uvedli, že vůbec nemají neochotu pořizovat si výrobky z Číny, je jim to jedno. Nešetrnost vůči životnímu prostředí či porušování lidských práv byly další varianty odpovědí. Respondenti je odůvodnili tím, co se o pracovních podmínkách či životním prostředí v Číně dověděli.

Čínské produkty patří k těm, které se často vyskytují v seznamu rizikových výrobků. Jelikož nejčastějším důvodem respondentů k tomu, aby si nepořídili čínský výrobek, by byla nedůvěra ke kvalitě a obava ze závadnosti zboží, dá se předpokládat, že jsou seznámeni s rizikovostí některých čínských produktů a zohledňují to při svém nákupu zboží. Rovněž důvody, které respondenti uváděli v možnosti „jiné“ poukazují na fakt, že jsou seznámeni s problematikou čínského průmyslu.

5.1.13 Vyhodnocení otázky 12

Obrázek 23: Graf relativních četností odpovědí

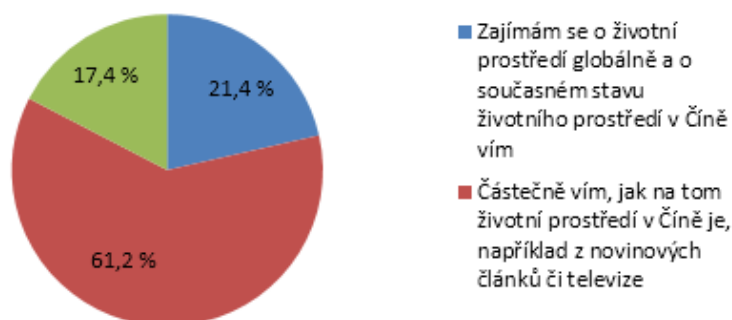
Poslední otázka z druhého okruhu měla za cíl zjistit, zda by respondent dal přednost českému nebo čínskému produktu s přibližně stejnou cenou. Otázka byla uzavřená se třemi možnostmi, přičemž respondenti označovali pouze dvě z nich. Modus s relativní četností 93,8 % byla odpověď „tuzemský produkt“. Pro 6,3 % respondentů by potom původ zboží nebyl rozhodující a nikdo z respondentů nevedl, že by dal přednost produktu z Číny před tuzemským.

Z preferencí Čechů, zjištěných v první části práce vyplývá, že tuzemské produkty upřednostňují spíše starší generace. Obecně mají domácí produkty největší oblibu v kategorii potravin a nápojů, které jsou předmětem rychlé spotřeby. Naopak zahraničnímu zboží dávají přednost u spotřebních produktů, jako je právě elektronika či textilní výrobky. Celkem 210 respondentů odpovědělo, že by dalo přednost tuzemskému produktu, před výrobkem z Číny, kdežto čínský výrobek by neupřednostnil žádný z nich. Zbytek respondentů, tedy 14 odpovědělo, že původ zboží pro ně rozhodující není. Pokud i zde dáme tuto otázku do kontextu s předešlými, odpovědi respondentů poukazují opět na spíše negativní vnímání čínských výrobků.

Pro 10,3 % mužů by v tomto případě původ zboží nebyl rozhodujícím. Ženy jsou v tomto ohledu více orientovány na tuzemské produkty a země původu by nebyla rozhodující pouze pro 4,5 % z nich. Z hlediska studijního oboru by původ zboží nebyl rozhodující více pro Regionální rozvoj, kde takto odpovědělo 10,3 % respondentů, kdežto jen 7,5 % studentů Mezinárodních studií by u této otázky původ také nezajímal.

5.1.14 Vyhodnocení otázky 13

Jaké máte povědomí o stavu životního prostředí v Číně?

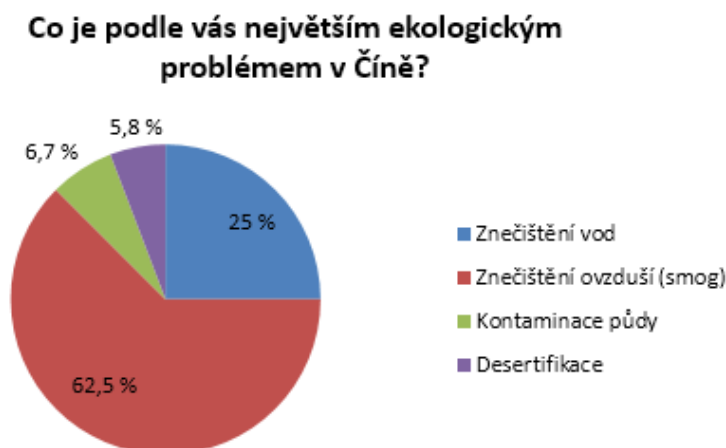
Obrázek 24: Graf relativních četností odpovědí

Třetí kategorie otázek v dotazníku se zaměřovala na životní prostředí. První z těchto otázek zjišťovala, jaké mají respondenti povědomí o stavu životního prostředí v Číně. Jednalo se o uzavřenou otázku se třemi možnostmi. Modus s relativní četností 61,2 % zastupuje odpověď „částečně vím, jak na tom Čína je“. 21,4 % respondentů se o životní prostředí zajímá globálně a má přehled o jeho stavu v Číně. 17,4 % respondentů odpovědělo, že neví o životním prostředí v Číně nic.

Z literární rešerše vyplývá, že čínský růst proběhl na úkor životního prostředí. Vzhledem k tomu, že znečištění v Číně nemá vliv jen na místní obyvatele, ale na celou planetu, neboť environmentální problémy nerespektují státní hranice, je nutné se k tomuto problému stavět globálně. Z odpovědí respondentů plyne, že 137 z dotazovaných částečně ví o stavu životního prostředí v Číně, kupříkladu z novin či televize. Fotografie znečištěných čínských řek se poměrně často objevují v médiích a dostávají se tak do povědomí lidí. 39 respondentů uvedlo, že o životním prostředí v Číně nevědí nic, jedná se ale o méně osob, než těch, kteří odpověděli, že se o životní prostředí zajímají globálně, a ví také o environmentálních problémech Číny.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že muži se o životní prostředí zajímají více (29,4 %), než ženy (18 %). Obě pohlaví však nejčastěji odpovídala, že o stavu životního prostředí v Číně částečně ví z doslechu. Studenti Mezinárodních studií se, stejně jako muži, také více zajímají o životní prostředí (29,4 %), oproti studentům Regionálního rozvoje (16,8 %).

5.1.15 Vyhodnocení otázky 14

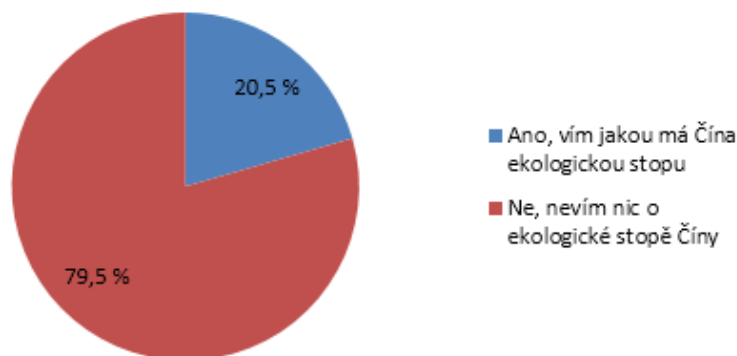
Obrázek 25: Graf relativních četností odpovědí

Cílem této otázky bylo zjistit, co považují respondenti za největší ekologický problém v Číně. Jednalo se o uzavřenou otázku se čtyřmi možnostmi. Modus s relativní četností 62,5 % je odpověď „znečištění ovzduší“. To považuje 140 respondentů jako nejzávažnější ekologický problém Číny. Druhou nejčastější odpovědí respondentů bylo znečištění vod (25 %). Kontaminaci půdy vnímá jako nejvážnější problém 6,7 % respondentů a 5,8 % uvedlo, že pro ně nejvážnější ekologický problém představuje desertifikace.

V práci byly zmíněny čtyři nejzávažnější ekologické problémy Číny. Každý z nich představuje riziko do budoucna a ohrožuje i hospodářský růst země. Z literární rešerše je patrné, že každý ze zmíněných problémů je specifický a neméně významný. Desertifikace představuje celosvětový problém. Pouze 13 respondentů (tedy nejméně) ji však vnímá jako ten nejvážnější problém v Číně. Znečištění ovzduší, které naopak vnímá jako hlavní nejvíce respondentů, je více medializované a viditelné. Znečištění vod označilo za hlavní problém 56 respondentů. Jak již bylo zmiňováno v první části práce, desetiletí likvidace odpadů tím, že byly vhozeny do řek, z nich vytvořilo stoky. Až 40 % vody z říčních systémů není vhodných ke konzumaci. Problémy s pitnou vodou patří mezi ty vůbec nejvážnější na světě. Znečištění půdy označilo 15 respondentů. Zde se, stejně jako v případě desertifikace, nejedná o, na první pohled tak patrný problém, přesto koncentrace těžkých kovů v půdě vážně ohrožuje zdraví. Rostliny pěstované v takto zamořené půdě absorbují škodliviny a vyvolávají zdravotní potíže, které se nemusejí projevit ihned. Na jihu Číny bylo například zjištěno množství těžkých kovů v rýži a v obchodech kontroly odhalily i znečištěnou minerální vodu. Respondenti tak označovali za hlavní ekologické problémy ty více na první pohled patrné. Bez rozdílu pohlaví i studijního oboru odpovídali respondenti shodně, tedy že nejvážnější ekologický problém v Číně pro ně představuje znečištění ovzduší a následně znečištění vod.

5.1.16 Vyhodnocení otázky 15

Znáte velikost ekologické stopy Číny?

Obrázek 26: Graf relativních četností odpovědí

Poslední otázka v dotazníku měla za cíl zjistit, zda respondenti znají velikost ekologické stopy Číny. Pro případ, že by nevěděli, co ekologická stopa je, byla součástí otázky také definice. Tato otázka byla opět uzavřená se dvěma možnostmi. Modus s relativní četností 79,5 % představuje odpověď „ne“. Zbytek respondentů, tedy 20,5 % uvedlo, že velikost ekologické stopy Číny znají.

Ekologická stopa představuje jeden z ukazatelů únosné ekologické kapacity. Dle odpovědí respondentů, 178 z nich netuší, jak velkou má Čína ekologickou stopu. Pouze 46 z nich odpovědělo kladně. Vzhledem k tomu, že Čína patří mezi země s největší ekologickou stopou na světě, bylo očekáváno vyšší zastoupení těch respondentů, kteří ji budou znát. Důvodem, proč převažují negativní odpovědi, může být fakt, že ukazatel ekologické stopy není příliš znám a mnohem častěji se setkáváme spíše s konkrétními statistikami a případy ekologických problémů.

Odpovědi respondentů se opět nelišily v závislosti na pohlaví ani na studijním oboru. Jediný rozdíl představuje procentní zastoupení těch, kteří ekologickou stopu znali, z hlediska zaměření studia. Celkem 30,1 % studentů Mezinárodních studií uvedlo, že znají ekologickou stopu Číny, kdežto pouze 13,7 % studentů Regionálního rozvoje odpovědělo stejně. Tento rozdíl se dá přikládat zaměření studia jednotlivých oborů. Mezinárodní studia se totiž orientují více na rozvojové země, kam Čína patří.

5.2 Analýza vybraných otázek pomocí čtvercové kontingence

Pro podrobnější analýzu sesbíraných dat bude v této druhé části zjišťován vzájemný vztah mezi vybranými otázkami prostřednictvím čtvercové kontingence a Pearsonova koeficientu kontingence. Výsledky budou následně interpretovány. Zkoumán bude vztah mezi těmito dvojicemi otázek:

- vztah mezi pohlavím respondentů a zájmem o zemi původu zboží;
- vztah mezi pohlavím respondentů a vnímáním hlavního důvodu růstu Číny;
- vztah mezi studijním oborem respondentů a povědomím o životním prostředí Číny;
- vztah mezi studijním oborem respondentů a vnímáním udržitelnosti čínského růstu;
- vztah mezi povědomím respondentů o životním prostředí v Číně a zájmem o zemi původu zboží.

5.2.1 Vztah mezi pohlavím a zemí původu zboží

Cílem kontingenční analýzy u této dvojice otázek bylo zjistit, zda existuje vzájemný vztah mezi pohlavím respondentů a jejich zájmem o zemi původu zboží. Absolutní četnosti jednotlivých odpovědí jsou zobrazeny v následující tabulce.

Tabulka 4: Výchozí absolutní četnosti pro výpočet čtvercové kontingence

	ano zohledňuji to	ano, ale není to rozhodující	ne	někdy	součet
ženy	34	102	15	5	156
muži	11	46	8	3	68
součet	45	148	23	8	224

Pro přesné určení vzájemné závislosti otázek byl vypočten Pearsonův koeficient kontingence, který nabyl hodnoty 0,07, což představuje pouze velmi slabou závislost. Pohlaví respondenta tak na odpovědi nemělo vliv a odpovídali velmi podobně. Jak u mužů, tak u žen převažovala druhá varianta odpovědi, tedy že sice zkoumají, odkud zboží pochází, ale při nákupu to pro ně není rozhodující. Ženy takto odpověděly 65,4 % a mužů 67,7 %, tedy více. Původ zboží při nákupu však zohledňují více ženy (21,8 %), oproti mužům (16,2 %). Muži naopak častěji odpovídali „ne“, tedy že se vůbec nezajímají o původ zboží a to o 2,2 % více oproti ženám. Můžeme tedy říci, že ačkoliv obě pohlaví zkoumají původ zboží, ale nezohledňují ho, muži se mnohem méně zajímají o původ zboží i ho méně zohledňují při svých nákupech.

5.2.2 Vztah mezi pohlavím a vnímáním hlavního důvodu růstu Číny

Analýza kontingenční tabulky u těchto dvou otázek měla za cíl zjistit, zda existuje vzájemný vztah mezi pohlavím respondentů a tím, co považují za hlavní důvod růstu Číny. Absolutní četnosti jednotlivých odpovědí jsou opět uvedeny v následující tabulce.

Pearsonův koeficient kontingence pro tyto dvě otázky nabyl hodnoty 0,23, což představuje mírnou závislost mezi pohlavím a vnímáním hlavního důvodu růstu Číny. Zde tedy existuje vztah mezi pohlavím respondentů a jejich odpověďmi, které se v závislosti na pohlaví lišily. Zatímco více jak polovina žen (51,3 %) považuje za

Tabulka 5: Výchozí absolutní četnosti pro výpočet čtvercové kontingence

	levná pracovní síla	rychlá adaptace	slabá legislativa	jiné	součet
ženy	26	20	14	8	68
muži	48	80	23	5	156
součet	74	100	37	13	224

hlavní důvod čínského růstu schopnost rychle se přizpůsobit a vyrobit tak prakticky cokoli v velmi krátkém čase, muži považují za hlavní důvod levnou pracovní sílu a její množství (38,2 %). Rovněž o 8,6 % více mužů využilo možnost dopsat vlastní odpověď, protože si nevybrali z nabízených možností (případně uvedli, že považují za hlavní kombinaci všech nabízených odpovědí). Slabou legislativu vnímalo jako hlavní důvod o 5,9 % více mužů, než žen.

5.2.3 Vztah mezi studijním oborem a povědomím o stavu životního prostředí Číny

Na FRRMS mají studenti možnost zvolit si mezi oborem Regionální rozvoj a Mezinárodní teritoriální studia, přičemž druhý zmíněný obor je zaměřený na problematiku rozvojových zemí. Cílem analýzy kontingenční tabulky u těchto dvou otázek bylo zjistit, zda existuje vztah mezi studijním oborem respondentů a jejich povědomím o stavu životního prostředí v Číně.

Tabulka 6: Výchozí absolutní četnosti pro výpočet čtvercové kontingence

	zajímám se a vím	částečně vím	nevím	součet
MTS	26	60	7	93
RR	22	77	32	131
součet	48	137	39	224

Pro tyto dvě otázky byl spočítán Pearsonův koeficient kontingence s hodnotou 0,23, rovná se tedy stejně, jako u předchozí otázky o mírnou závislost a vztah mezi studovaným oborem a povědomím o životním prostředí v Číně existuje. Zatímco 28 % studentů Mezinárodních teritoriálních studií označilo, že se o životní prostředí zajímají a o jeho stavu v Číně ví, pouze 16,8 % studentů Regionálního rozvoje odpovědělo stejně. Obě kategorie studentů označily nejčastěji druhou variantu odpovědi, tedy že částečně vědí o životním prostředí Číny například z médií. 24,4 % studentů Regionálního rozvoje neví nic o stavu ŽP v Číně. U studentů z Mezinárodních studií byl počet těch, kteří o stavu životního prostředí nic nevědí nižší, pouze 7,5 % ze

všech studentů tohoto oboru. Zde tedy vyplývá, že studenti Mezinárodních studií se více zajímají o životní prostředí a jsou i o něco lépe informovaní o stavu v Číně, což může být způsobeno zaměřením jejich studia, které se liší od zaměření oboru Regionální rozvoj.

5.2.4 Vztah mezi studijním oborem a vnímáním udržitelnosti čínského růstu

Cílem analýzy těchto dvou otázek bylo zjistit, zda existuje vztah mezi studijním oborem respondentů a jejich vnímáním udržitelnosti hospodářského růstu Číny. Absolutní četnosti odpovědí zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 7: Výchozí absolutní četnosti pro výpočet čtvercové kontingence

	ano	možná	ne	součet
MTS	47	28	18	93
RR	41	65	25	131
součet	88	93	43	224

Pearsonův koeficient kontingence nabyl hodnoty 0,21, tedy znovu se jedná o mírnou závislost mezi tím, jaký obor respondenti studují a jejich vnímáním budoucnosti Číny. Zatímco 50,5 % studentů Mezinárodních teritoriálních studií si myslí, že Čína má stále velký potenciál a růst udržitelný je, s tímto názorem se ztotožňuje pouze 31,3 % studentů Regionálního rozvoje. Naopak nejvíce studentů Regionálního rozvoje (49,6 %) si myslím, že to možné je, ale jasno nemají. V odpovědi „ne“, tedy že si respondenti nemyslí, že by byl růst udržitelný, se procentní zastoupení oborů takřka neliší (19,4 % Mezinárodní teritoriální studia a 19,1 % Regionální rozvoje).

5.2.5 Vztah mezi povědomím respondentů u ŽP Číny a jejich zájmem o zemi původu zboží

Cílem této poslední analýzy kontingenční tabulky bylo zjistit, zda existuje vztah mezi povědomím respondentů o životním prostředí Číny a jejich zájmem o původ zboží, které nakupují.

Pearsonův koeficient kontingence v tomto případě nabyl nízké hodnoty 0,04. Jedná se pouze o nepatrnou závislost mezi těmito otázkami, která vypovídá o tom, že povědomí o stavu životního prostředí Číny neovlivňuje zájem o zjišťování země původu.

Nejvíce respondentů, kteří uvedli, že se zajímají o životní prostředí a vědí, jak na tom Čína v tomto ohledu je odpovědělo, že se o zemi původu zboží sice zajímají, ale není to pro ně rozhodující (64,4 %). 27,1 % respondentů zajímajících se o životní prostředí potom odpovědělo, že zemi původu zjišťují a zohledňují to při nákupu. Z respondentů, kteří mají alespoň malé povědomí o stavu životního prostředí v Číně,

Tabulka 8: Výchozí absolutní četnosti pro výpočet čtvercové kontingence

	ano a zohledňuji to	ano, ale není to rozhodující	nezajímám se	někdy	součet
zajímám se	13	31	2	2	48
částečně vím	25	95	13	4	137
nevím	7	22	8	2	39
součet	45	148	23	8	224

rovněž nejvíce odpovědělo (69,3 %), že se o zemi původu zajímají, ale není to pro ně rozhodující. Pro 18,3 % to rozhodující je.

Výsledek Pearsonova koeficientu kontingence tak ukazuje, že bez ohledu na to, zda se respondenti o životní prostředí zajímají či ne, odpovídali velmi podobně. Názorně to dokazují i odpovědi těch, kteří uvedli, že o stavu životního prostředí nic neví. Stejně jako u předchozích dvou odpovědí i zde nejvíce z nich označilo, že se při nákupu na zemi původu koukají, ale není to pro ně rozhodující (56,4 %). 20,5 % z těchto respondentů se o původ zboží nezajímají vůbec, což představuje nejvyšší procentní zastoupení této odpovědi, a pouze 18 % respondentů, kteří uvedli, že o stavu životního prostředí v Číně nic neví, označilo, že zjišťují zemi původu a zohledňují ji při nákupu zboží.

6 Doporučení

Odpovědi studentů Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií, kteří se zapojili do výzkumu a vyplnili dotazník, se velmi často podobaly skutečnostem, zjištěným prostřednictvím analýzy dat. V následující kapitole budou formulována doporučení, která mají za úkol pomoci ke zlepšení jak povědomí studentů o problematice hospodářského rozvoje a životního prostředí, tak také přispět k ekologičtějšímu chování spotřebitelů.

6.1 Zvýšení povědomí studentů

Z odpovědí studentů v dotazníku vyplývá, že povědomí o problematice čínského rozvoje mají, avšak většinou pouze okrajové, získané především z médií či z doslechu (61,2 % ze všech respondentů). Dnešní globalizovaná doba umožňuje prostřednictvím médií, sociálních sítí a internetu celkově šířit nepřehledné množství informací, a právě zde také lidé často informace shánějí. Z odpovědí respondentů, kteří uváděli jako důvod, co by je vedlo k tomu, nepořídít si výrobek z Číny, mimo jiné, také „porušování a nedodržování lidských práv“, nebo „nešetrnost vůči životnímu prostředí a zdraví“, mají studenti povědomí i o stinných stránkách průmyslové výroby v Číně. Jedná se však o studenty, kteří mají k této problematice blíže, Češi obecně povědomí o tom, jak například módní průmysl zachází s textilními dělníky a s přírodou, ze které čerpá zdroje, nemají příliš velké (Rozvojovka, 2015b).

Návrhem na zlepšení jsou tak osvětové kampaně či přednášky, které zasvěcují do problematiky, informují v souvislostech a ukazují veřejnosti, jak je možné pomoci. V roce 2013 se v Bangladéši zřítíl komplex Rana Plaza, kde se vyrábělo oblečení pro velké a známé módní řetězce. Informace o události vyvolaly vlnu nevole, která následně pomohla ke zlepšení. Tlak veřejnosti a kritika pomohly uzavřít dohodu, která má zajistit bezpečnost pracujících, což dokazuje, že je možné osobně přispět k pozitivnímu vývoji (NaZemi, 2015b). Ke zlepšení povědomí studentů přispívají také přednášky externích subjektů na univerzitě, které informují o svých praktických zkušenostech a nabízejí řadu možností, jak se aktivně zapojit a přispět ke změně.

Další možnost, jak upozornit na určitou problematiku a vyvolat následnou diskusi, je promítání filmů či dokumentů. Velmi dobrým prostředkem pro realizaci je Filmový klub, který na FRRMS již funguje. Studentům jsou promítány snímky s různým zaměřením a následně je vedena diskuze s odborníkem na daný obor. Obecně jsou dokumentární snímky a videa sdílená prostřednictvím internetu skvělou možností, jak informovat velké množství lidí. Dokumentární cyklus, který se takto velmi rychle rozšířil mezi veřejnost a stal se diskutovaným, je i projekt Sweatshop – Deadly Fashion norského online deníku Aftenposten. Dokument o 5 dílech po 10 minutách upozorňuje na podmínky, panující v oděvních dílnách v Kambodži způsobem, který dokáže zaujmout (Marketing Journal, 2015). Poukazuje na to, jak konzumní dnešní společnost je, aniž by tušila, za jakých podmínek a jakým způsobem byla vyrobena kvanta věcí, která si pořizujeme a ve skutečnosti je nepotřebujeme.

Prostřednictvím sociálních sítí, dnes zejména Twitteru a Facebooku, je možné také šířit osvětu, zakládat účelové skupiny, organizovat workshopy a podobně. A právě osvěta, environmentální výchova, která vede ke spoluodpovědnosti za současný i budoucí stav přírody, je velmi důležitá.

6.2 Odpovědná spotřeba

Odpovědná spotřeba znamená, že spotřebováváme opravdu jen to nejnnutnější. Známe důsledky svých rozhodnutí, nenecháváme se ovlivňovat rychle se měnícími trendy a reklamou. Jedná se o orientaci spíše na kvalitu než kvantitu, a souvisí i se zájmem o zemi původu zboží a o způsob, jakým byly vyrobeny. Upřednostňujeme tak ty produkty, u kterých víme, že při jejich výrobě nedošlo k porušování lidských práv a k poškozování životního prostředí (Hra o zemi, 2015). Studenti FRRMS dle svých odpovědí zájem o zemi původu mají, někteří to při nákupu zohledňují, jiní ne, anebo s ohledem na konkrétní produkt. Pouze 10,3 % ze všech zúčastněných respondentů se o zemi původu zboží nezajímá. Jedná se bezesporu o pozitivní výsledek. Ačkoliv se může zdát, že jednotlivec sám moc nezmuže, spotřebitelé mají absolutní moc nad jednáním podnikatelů, jejichž zboží kupují, pouze je potřeba dát výrobcům jasně najevo, co je považováno za odpovědné. Odpovědná spotřeba zkrátka nabízí alternativu ke konzumnímu způsobu života.

Možností, jak se stát takovým spotřebitelem je mnoho. Jednou z nich je bezesporu projevat zájem o původ zboží a upřednostňovat například to, o kterém víme, že se na jeho výrobě nepodílely děti. Jak už bylo zmiňováno, spotřebitelé mají velkou moc a změna poptávky může být pro politiku firem impulzem.

Další možností, jak se stát odpovědným spotřebitelem, je podpora fair trade produktů. Mezi hlavní principy fair trade obchodu patří spravedlivá odměna, pokrývající náklady na pěstování a důstojný život rodiny, zákaz dětské práce, a také ochrana přírody (NaZemi, 2015c).

I uvědomělé nakupování přispívá ke zlepšení. Jedná se například o výběr produktů, které nejsou zabaleny ve zbytečném množství obalů, nakupování ve větších baleních, nebo orientace na produkty, které nejsou jen na jedno použití (dobíjecí baterie, skleněné láhve, ...). Použití látkové tašky na nákup místo plastové či zamyšlení se u nákupu oblečení, zda konkrétní věc skutečně potřebujeme, je další možností, jak se stát odpovědným spotřebitelem (Vítejte na Zemi, 2015). A řadíme sem rovněž i trvale udržitelnou spotřebu, která bude blíže specifikována v následující části.

6.3 Ekologické chování

Trvalou udržitelnost můžeme charakterizovat jako naplňování potřeb současné společnosti, aniž by se tím omezovala možnost kvalitního života příštích generací. Trvale udržitelná spotřeba je zaměřená zejména na spotřebitele, tedy jednotlivce (UNEP, 2015).

Ke snižování ekologické stopy jednotlivce, která vede následně i ke snížení celkové stopy populace, existuje mnoho variant toho, co udělat. Jednou z těch rozšířenějších, je třídění odpadu. Při většině činností, které děláme, zároveň produkujeme odpady, se kterými je nutné správně nakládat. Průměrná česká domácnost nejvíce produkuje papír a plasty, zároveň 99 % obyvatel České republiky má možnost odpady třídit (Jak třídit, 2015). Dle statistiky třídí až dvě třetiny obyvatel. Mnozí však tuto myšlenku zavrhnou kvůli obavám, že je to bude něco stát, či se budou muset něčeho vzdát (FinExpert, 2015). Zejména proto, že třídění odpadu patří k těm nejjednodušším způsobům ekologického chování, je dobrý nápadem rozšířit tuto činnost i do škol a firem. České firmy každoročně vyprodukují přibližně 20 milionů tun odpadu, přičemž na důležitosti stále nabývá elektroodpad, se kterým je nutné správně nakládat. V České republice v posledních letech existuje trend zvyšujícího se zájmu o ekologické chování, nicméně, například na severské země stále nedosahujeme (EnviWeb, 2015).

Dalším jednoduchým způsobem, je vypínání přístrojů ze zásuvek, případně používání zásuvek s vypínačem. I když přístroje nejsou zapnuté, jejich kabely proudí stále elektřina. Elektrospotřebiče se v dnešní době staly nedílnou součástí každé domácnosti. Snížení spotřeby energie je možné docílit také výměnou starých zařízení za nové se spotřebou výrazně nižší (EnviWeb, 2015).

Již zmiňovaná preference látkových tašek, před plastovými je rovněž dobrou volbou. Hlavní surovinou, obsaženou v plastových taškách, jsou totiž fosilní paliva, která představují velkou zátěž pro životní prostředí. I úsporné žárovky vydrží svítit šest až desetkrát déle, než žárovky klasické, takže spotřebitel po počáteční vyšší investici ušetří (Reader's Digest, 2015).

Ekologickou stopu můžeme snížit i při běžných každodenních činnostech a možnost, jak se stát uvědomělým spotřebitelem existuje jednoduše nepřeborné množství. Při cestě do práce lze stopu snížit například chůzí či jízdou na kole, stejně jako využitím městské hromadné dopravy místo automobilu. Používání úsporných spotřebičů, preference místních výrobců, pěstování si některých potravin, nebo nákup produktů, které opravdu využijeme a spotřebujeme (důležité hlavně u potravin), jsou již zmiňované další varianty (Ekologická výchova, 2015).

7 Diskuze

V diplomové práci bylo zkoumáno povědomí studentů Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně s cílem zjistit, zda se názory respondentů liší od skutečnosti. Otázky, které byly studentům předloženy prostřednictvím dotazníků, se týkaly problematiky rozvoje Číny a jeho dopadů na životní prostředí. Rovněž však byly zjišťovány preference respondentů při nákupu spotřebního zboží.

Z provedené analýzy sesbíraných dat vyplývá, že studentům tato problematika není cizí. Odpovědi byly dány i do souvislosti s pohlavím respondentů, studijním oborem a stupněm studia, díky čemuž bylo možné data přesněji interpretovat. Pro vybrané dvojice otázek byl zjištěn i jejich vzájemný vztah prostřednictvím Pearsonova koeficientu kontingence, což umožnilo opět o něco detailnější interpretaci výsledků.

Ze sesbíraných dat vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnilo 224 studentů (cca 20 % ze studentů FRRMS). Dle pohlaví častěji odpovídaly ženy. Ze studijních oborů měl vyšší zastoupení Regionální rozvoj a podle stupně studia dotazník vyplnilo více studentů bakalářského stupně.

Respondenti vnímají Čínu jako velmoc, což se shoduje se zjištěnými údaji v první části práce. Hlavní důvod jejího vzestupu vidí především v levné pracovní síle a schopnosti rychle se adaptovat. Autoři, jako v textu citovaný Valtr, vidí hlavní důvody vzestupu v kombinaci několika faktorů (pevná vláda, odolná pracovní síla či masová výroba). Nejvíce se tak názorům odborníků přiblížili ti studenti, kteří uvedli jako hlavní důvod vzestupu Číny kombinaci všech nabízených možností. Tím prvotním impulzem, který pomohl nastartovat čínský růst, ale byly jednoznačně ekonomické reformy.

Dotazník zjišťoval také názory studentů na udržitelnost čínského hospodářského růstu, která je velmi diskutovaným tématem. Převážná většina z respondentů si myslí, že růst budoucnost má, i když uváděli místo přímé odpovědi „ano“ častěji variantu „je to možné“. Pouze malá část ze studentů, bez ohledu na jejich pohlaví i studijní obor uvedla, že dle jejich názoru současný růst Číny udržitelný není. Budoucnost Číny je stále častěji diskutovaným tématem a názory odborníků se liší. Jisté je, že růst zpomaluje, což dokazují i data zjištěná v první části práce. Některé předpovědi uvádějí, že Čína bude dominovat světu, předstihne i silné Spojené státy. Avšak proti tomu se staví kritici, kteří uvádí, že například hrubý domácí produkt Číny je sice obdivuhodný a pohybuje se na předních příčkách, avšak problém země je v jejím zanedbatelném vnitřním trhu. HDP je třeba dávat i do souvislosti s počtem obyvatel. Rázem hodnoty ukazují, že Spojené státy a Evropská unie, které se pohybují v popředí společně s Čínou, v důsledku mnohem menší populace, vykazují vysoké HDP na obyvatele a tudíž i lepší životní úroveň. I když ve všech zmíněných zemích je řada chudých, v poměru Čína dominuje. Okolo 300 milionů Číňanů žije v bídnych podmínkách a dalších 700 milionů se pohybuje mezi střední střídou a chudobou (Investia, 2015). Dalším důvodem, proč kritici neuvažují o budoucí dominanci

Číny je fakt, že se země potýká s problémy, které doposud nemusela řešit. Jedná se například o pracovní sílu, která začíná být drahá, v důsledku čehož se firmy postupně orientují spíše na země jihovýchodní Asie. Podstatnou komplikací v předvídání budoucího růstu Číny je také fakt, že země si svá data hlídá a často upravuje. Statistiky zveřejňované různými subjekty se rovněž ve značné míře liší, a tak je v podstatě nemožné přesně určit, jak na tom Čína je. Vzhledem k tomu, že otázka v dotazníku se zajímala pouze o názor na budoucnost a ne na důvody, proč respondenti takto odpověděli, nedá se s určitostí říci, co je přesně vedlo k jejich názorům. Bylo by však jistě zajímavé tyto skutečnosti doplnit. Pearsonův koeficient kontingence, který byl spočítán pro vztah mezi studijním oborem respondentů a vnímáním udržitelnost poukázal na fakt, že udržitelný se rozvoj jeví více studentům Mezinárodních studií, než těm, kteří se specializují na regionální rozvoj.

Studenti se vyjadřovali také k pro ně nejdůležitějšímu odvětví pro čínský růst. Nejčastější odpovědí byl elektrotechnický průmysl, následován textilním a obuvnickým průmyslem pouze s minimálním rozdílem v četnostech. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že čínská ekonomika je založena na exportu a průmyslová výroba obecně představuje podstatou část HDP. Elektronika se stala již od počátku jedním z hlavních pilířů růstu. Nezaměnitelné místo má v čínském průmyslu také textilní výroba, která má dlouholetou tradici. V tomto ohledu se tedy odpovědi studentů shodují s tím, co udávají zjištěná data. Z výpočtu Pearsonova koeficientu navíc vyplynulo, že existuje určitý vztah mezi pohlavím respondentů a tím, co vnímají jako hlavní důvod. Zatímco pro ženy, je to schopnost rychlé adaptace, pro muže představuje hlavní důvod růstu čínské ekonomiky dostatek levní pracovní síly.

Zajímavé bylo také zkoumat, zda studenti berou ohled na zemi původu zboží při nákupu. V literární rešerši byly uvedeny preference Čechů, dle kterých se o zemi původu příliš nezajímají, případně pouze u některých druhů výrobků. Studenti FRRMS se ve většině případů zajímají, odkud zboží pochází, avšak ne vždy to zohlední při nákupu. Zajímavé je, že jsou to právě ženy, které původ zohledňují, kdežto větší částí mužů je zcela jedno, odkud zboží pochází. Ženy jsou tak odpovědnějšími spotřebiteli. Prostřednictvím čtvercové kontingence byl zjišťován vztah mezi zájmem o zemi původu a povědomím o životním prostředí. Předpokladem bylo, že studenti, kteří uvedou, že se o životní prostředí zajímají, budou zemi původu více zohledňovat při nákupu. Tyto otázky však vykazují pouze nepatrnou závislost.

Podle respondentů se Češi nejčastěji setkávají s oděvy z Číny, což dle analýzy obchodních vztahů České republiky a Číny částečně pravda je. Častěji se však v ČR setkáváme s čínskou elektronikou a textil s hračkami jsou až za těmito produkty. Textilní výrobky a hračky však představují spotřební zboží, se kterým se setkáváme, vzhledem k jejich povaze, častěji, než s elektronikou.

Co se hlavních preferencí Čechů při nákupu zboží týče, uváděli studenti nejčastěji cenu, která suverénně dominovala v odpovědích. Toto zjištění překvapující není a stejného výsledku bylo zjištěno i v analýze dat, ze které vyplývá, že Češi nejčastěji preferují právě cenu, která by ale měla odpovídat určité kvalitě. Překvapivé není ani zjištění, že 98,7 % z respondentů vlastní výrobek původem z Číny. Pouze tři

studenti oboru Regionální rozvoje uvedli, že výrobek z Číny nevlastní. Už při interpretaci výsledků však bylo zmíněno, že otázka se ptá pouze na přítomnost a není tak vyloučené, že vlastnili čínský produkt někdy v minulosti.

Důvodem pro nákup čínského produktu byl pro studenty zejména fakt, že se jim prostě líbil. Až poté následovala cena a dostupnost výrobku. V kontextu s předchozí otázkou, která zjišťovala, co vnímají studenti jako hlavní preference při nákupu Čechů je zajímavé, že zde se cena objevila až na druhém místě.

Pokud by si studenti měli zvolit, který výrobek z Číny by si nikdy nepořídili, suverénně nejvyšší zastoupení měla kosmetika, následována hračkami. Opět v kontextu s další otázkou, zjišťující hlavní důvody neochoty studentů pořídit si produkt z Číny vyplývá, že nejčastěji se jedná o obavu ze závadnosti zboží a nedůvěru ke kvalitě. Studenti tedy na základě svých odpovědí potvrzují, že následují podobný trend, jako Češi, kteří se začínají orientovat více na kvalitu, než kvantitu, již je tolik neláká příliv levného asijského zboží a registrují také zvyšující se počet rizikových produktů, které jsou nejčastěji právě z Číny.

Dotazník zjišťoval také určité povědomí studentů o životním prostředí. Na základě jejich odpovědí je patrné, že alespoň částečně znají stav životního prostředí v Číně. Poměrně velký počet studentů, zejména oboru Mezinárodní studia, se zajímá o životní prostředí globálně (potvrzuje to i vypočtený Pearsonův koeficient pro vztah pohlaví a povědomí o životním prostředí). Za nejzávažnější ekologický problém Číny považují studenti FRRMS znečištění ovzduší a znečištění vod. Z předchozích částí této práce je patrné, že všechny čtyři zmiňované problémy v Číně jsou závažné a těžko se určuje, který je ten nejvíce ohrožující. Odpovědi studentů naznačují, že volili ty ekologické problémy, které jsou na první pohled více viditelné, a také medializované.

8 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce byla komparace názorů studentů Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií se zjištěnou skutečností. Názory studentů se týkaly hospodářského růstu Číny, životního prostředí a preferencí při nákupu spotřebního zboží.

V první části diplomové práce byla představena základní charakteristika Čínské lidové republiky. Následně byly rozebrány podstatné historické události s důrazem na ekonomické reformy, které ovlivnily budoucí vývoj země. Zmíněna byla průmyslová výroba, jako hlavní složka rozvoje Číny a vysvětleny byly její dopady na životní prostředí. V závěru první části nechybí ani analýza obchodní výměny mezi Českou republikou a Čínou. Zmíněny jsou také preference Čechů při nákupu spotřebního zboží.

Pro zjištění povědomí studentů bylo provedeno kvantitativní anonymní dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 224 respondentů. K podrobné analýze výsledků byly použity vybrané statistické metody. Vypočteny byly absolutní a relativní četnosti, modus a provedena byla u vybraných dvojic otázek i analýza kontingenční tabulky, ze které byl následně zjištěn Pearsonův koeficient kontingence. Výsledky byly interpretovány a komparovány s údaji, vyplývajícími z první části práce.

Respondenti odpovídali na patnáct otázek, týkajících se Číny, spotřebního zboží a životního prostředí. Z výsledků je zřejmé, že studenti Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií mají velmi dobré povědomí o této problematice. Co se vnímání Číny týče, jejich názory se shodují se zjištěnou skutečností. Téměř pro většinu studentů tato země velmoc představuje. Rovněž většina si také myslí, že čínský růst má budoucnost. Tento názor byl v práci srovnán s názory kritiků, kteří si naopak myslí, že budoucí vývoj země již tak výrazný nebude.

Z odpovědí studentů také vyplývá, že jejich spotřebitelské chování se v určitých směrech liší od chování Čechů. Například mnohem více se zajímají o zemi původu zboží, i když ne všichni ji zohledňují při nákupu. V tomto ohledu jsou studenti Mezinárodních studií odpovědnějšími spotřebiteli, oproti Regionálnímu rozvoji.

I povědomí o životním prostředí mají studenti velmi dobré. Překvapivé bylo poměrně velké procento studentů, kteří uvedli, že se o životní prostředí zajímají v globálním měřítku. U otázky týkající se ekologické stopy převažovaly odpovědi těch studentů, kteří netušili, jak velkou ji Čína má.

V závěru práce jsou navržena doporučení ke zlepšení. Týkají se jak prohloubení povědomí o problematice čínského růstu a jeho konfliktu s životním prostředím, tak také celkově environmentální výchovy. Zmíněna je i odpovědná spotřeba, která zahrnuje velké množství činností, přispívajících ke snižování ekologické stopy jednotlivců.

Čínský hospodářský růst fascinuje a děsí zároveň. Práce popisuje události, které napomohly k vypracování se Číny do pozice velmoci, ale neopomíjí ukázat i stinné stránky velmi rychlého růstu. Vzhledem k tomu, že postavení Číny ve světě je silné a velmi propojené nejen se Spojenými státy či Evropskou unií, je nezbytné zajímat se

o celou situaci globálně. V dnešním globalizovaném světě jsou země značně provázané a události v jedné se snadno přesunou do dalších. Nemělo by nám proto být jedno, jak svět kolem nás vypadá.

Do budoucna by mohlo přinést zajímavé výsledky rozšíření okruhu respondentů, ať už mezi studenty podobného zaměření, či mezi studenty mimo zaměření problematiky a veřejnost. Následné komparování odpovědí s těmi, zjištěnými v této práci, by se dalo použít jako podklad pro další studie.

9 Literatura

- 14 tipů na ekologické chování. *Reader's Digest* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.readersdigest.cz/magazin/spolecnost/14-tipu-na-ekologicke-chovani>.
- 4 Tips for Sourcing Toys from China. *China Performance Group* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.chinaperformancegroup.com/2013/02/4-tips-for-sourcing-toys-from-china/>.
- 64 % nebezpečných výrobků přichází do Evropy z Číny. *EurActiv* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/64--nebezpecnych-vyrobku-prichazi-do-evropy-z-ciny-012546>.
- 9 tipů, jak se chovat současně ekologicky i ekonomicky. *FinExpert* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://finexpert.e15.cz/9-tipu-jak-se-chovat-soucasne-ekologicky-i-ekonomicky>.
- About China. *WWF* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: http://wwf.panda.org/who_we_are/wwf_offices/china/about_china/.
- Asia's electronics industry. *HSBC* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-04]. Dostupné na: <http://www.hsbc.com/news-and-insight/2014/asias-electronics-industry>.
- BISELLI, M. *China's Role in the Global Textile Industry* [on-line]. 2009 [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <http://www.ceibs.edu/bmt/images/20110221/30207.pdf>.
- BUBENÍK, P. *Obchodní vztahy Evropské unie a Čínské lidové republiky*. Bakalářská práce. Brno: MZLU v Brně, 2009.
- Co je udržitelná spotřeba? *UNEP: Udržitelná spotřeba a výroba* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.ekospotreba.unep.cz/index.php?sekce=cojeudrzitelnaSpotreba>.
- Česko-čínské obchodní vztahy dříve a dnes. *Haló noviny* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.halonoviny.cz/articles/view/30775677>.
- Čína: Ekonomická charakteristika země. *BusinessInfo: Oficiální portál pro podnikání a export* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme-19054.html>.
- Čína: Ekonomická charakteristika země. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/cina/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.

- Čína: Ekonomická charakteristika země: Základní makroekonomické ukazatele. *BusinessInfo: Oficiální portál pro podnikání a export* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-13]. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/cina-ekonomicka-charakteristika-zeme-19054.html#sec2>.
- Čína ekonomicky předběhla USA. *Ekonom: Hospodářské noviny* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://ekonom.ihned.cz/c1-63234600-cina-ekonomicky-predbehla-usa-co-to-znamena-pro-svet>.
- Čína slaví 30. výročí reform, které přinesly ekonomický zázrak. *Hospodářské noviny* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-13]. Dostupné na: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-31716180-cina-slavi-30-vyroci-reform-ktere-prinesly-ekonomicky-zazrak>.
- Čínská vodní krize [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-03]. Dostupné na: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_127.pdf.
- Čínský export překvapivě a prudce klesl. Trh čekal růst. *IDNES: Ekonomika* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/cinsky-export-prekvapive-klesl-dnf-/eko-zahranicni.aspx?c=A150413_091156_eko-zahranicni_fih.
- Deadly air: the smog shrouding China's future. *The Conversation* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://theconversation.com/deadly-air-the-smog-shrouding-chinas-future-11617>.
- Deng Xiaoping Biography. *Encyclopedia of World Biography* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://www.notablebiographies.com/De-Du/Deng-Xiaoping.html>.
- Economic Development in China After Mao*. San José State University: Department of Economics [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/china2.htm>.
- Ekonomický vývoj. *Embassy of the People's Republic of China* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-14]. Dostupné na: <http://cz.china-embassy.org/cze/zgk/t126982.htm>.
- Environmental problems in China. *WWF* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-02]. Dostupné na: http://wwf.panda.org/who_we_are/wwf_offices/china/environmental_problems_china/.
- Fair trade. *NaZemi* [on-line]. 2015c [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <http://www.nazemi.cz/fairtrade?krok=2>.
- Fakta o obchodě Česka se zahraničím. *Statistika a my* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://www.statistikaamy.cz/2014/09/fakta-o-obchode-ceska-se-zahranicim/>.

- Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií: O fakultě. *Mendelova univerzita v Brně* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-15]. Dostupné na: <http://frrms.mendelu.cz/25818-o-fakulte>.
- FAULKNER, A. *Mao Zedong*. Austin: Raintree Steck-Vaughn Publishers, 2003, 112 s. ISBN 0739861441.
- FISHMAN, T. *Jak Čína drtí Ameriku i svět*. Praha: Alfa Publishing, 2006. 278 s. ISBN 80-86851-44-3.
- FOLTÝN, J. *Globální problémy světa: v ekonomických souvislostech*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 324 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4.
- Greenpeace: Špinavé prádlo* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: http://www.greenpeace.org/czech/Global/czech/P3/publikace/Studie_Spinave_pradlo_Shrnuti_CZ.pdf.
- Guardian: Čína buduje „Velkou zelenou zed“ proti pouštím. *Ekolist* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-16]. Dostupné na: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/guardian-cina-buduje-velkou-zelenou-zed-proti-poustim>.
- HAVLÍČKOVÁ, D. *Metodika – Kompetence, Kvalita, Kvalifikace, (sebe)Koncepce: pro neformální vzdělávání*. Národní institut pro další vzdělávání, 2015. ISBN 9788087449509.
- Historický vývoj ČLR v datech. *Velvyslanectví České republiky v Pekingu* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: http://www.mzv.cz/beijing/cz/vzajemne_vztahy/vztahy_cr_clr/historicky_vyvoj_clr_v_datech.html.
- China Ecological Footprint Report 2012* [on-line]. 2012 [cit. 2015-05-02]. Dostupné na http://www.footprintnetwork.org/images/article_uploads/China_Ecological_Footprint_2012.pdf.
- China. *Encyclopædia Britannica* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/111803/China/71859/Consequences-of-the-Cultural-Revolution#toc71860>.
- China. *Encyclopædia Britannica* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/111803/China/71862/Economic-policy-changes>.
- China Industries* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://www.chinatravel.com/facts/china-industries.htm>.
- China's Electronics Industry. *CALCE* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-13]. Dostupné na: http://www.calce.umd.edu/general/AsianElectronics/pref_chn.htm.

- China's Export Strategy: What Can We Learn From It?* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné na: <http://www.columbia.edu/~ap2231/Policy%20Papers/F>.
- China's other pollution problem—its soil. *Reveal* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <https://www.revealnews.org/article-legacy/chinas-other-pollution-problem-its-soil/>.
- China's Polluted Soil Is Tainting the Country's Food Supply. *Bloomberg* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://www.bloomberg.com/bw/articles/2014-12-08/china-s-polluted-soil-is-tainting-the-countrys-food-supply>.
- Jak chránit naši zemi? *EnviWeb* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.enviweb.cz/clanek/obecne/99283/jak-chranit-nasi-zemi-den-zeme-pripomene-jak-se-ekologicky-chovat-doma-v-praci-ci-ve-skole>.
- Jak mohu snížit svou ekologickou stopu? *Ekologická výchova* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.ekologickavychova.cz/node/976>.
- Jak třídit* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-06]. Dostupné na: <http://www.jaktridit.cz/cz/co-se-deje-s-odpadem/recyklace-a-vyuziti-plastu>.
- KANNAN, A. *Global environmental governance and desertification: a study of Gulf Cooperation Council countries*. New Delhi: Concept Pub. Co., 2012, 410 s. ISBN 8180698483.
- Kdo šije naše oblečení? Textilní dělnice stále omdlévají. *Rozvojovka* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-16]. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1487-kdo-sije-nase-obleceni-textilni-delnice-stale-omdlevaj.html>.
- KOZEL, R., MYNÁŘOVÁ, L., SVOBODOBÁ, H. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3527-6.
- Kvantitativní výzkum. *Sociologické projekty* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://haltmarova.cz/metody/kvantitativni/>.
- Lidí dávajících přednost domácímu zboží před zahraničním stále ubývá. *Marketingové noviny* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-14]. Dostupné na: http://www.marketingovenoviny.cz/marketing_9609/.
- LIŠČÁK, V. *Stručná historie států. Čína*. Praha: Libri, 2002. 223 s. ISBN 80-7277-109-4.

- Map Collection: Industry. *The University of Texas at Austin* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.lib.utexas.edu/maps/china.html>.
- Market Analysis of China Toy Industry. *CBME* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné na: <http://www.cbmexpo.com/article3047-128>.
- Market Analysis Report: China's Electronics Industry* [on-line]. 2010 [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: http://www.export.gov.il/uploadfiles/03_2012/marketelectronics.pdf.
- MINAŘÍK, B. *Měření závislostí: Modul 5* [PDF]. 2015 [cit. 2015-05-10].
- Moderní Čína. *BBC Czech* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné na: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1920_modern_china/page6.shtml.
- Nová etapa pro česko-čínské vztahy. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://www.mpo.cz/dokument155778.html>.
- Odpovědná spotřeba, co je to? *Hra o zemi* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <http://www.hraozemi.cz/odpovedna-spotreba.html>.
- Output of Major Industrial Products. *National Bureau of Statistics of the People's Republic of China* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/YB2000e/M22E.htm>.
- PARKER, G., LOVETT, R. *Atlas světových dějin*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 1999, 176 s. ISBN 8071769282.
- Population Growth. *The World Bank* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?page=1>.
- Proč Číně nepatří budoucnost a nikdy nepředstihne USA a Evropu? *Investia* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: <http://www.investia.cz/proc-cine-nepatri-budoucnost-a-nikdy-nepredstihne-usa-a-evropu>.
- Prosím, sedřete nás z kůže! *NaZemi* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: http://www.nazemi.cz/sites/default/files/letak_prac_podminky_140x148_0.pdf.
- Rekordní znečištění oxidem dusičitým v Číně. *Gnosis9* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://gnosis9.net/view.php?cisloclanku=2005090010>.
- Rizika nákupu spotřebního zboží: Výsledky průzkumu č. 28. *AMSP ČR* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: http://www.npj.cz/tmce/aktuality%20soubory/vysledky_28-_pruzkumu_amspace_cr.pdf.

- ROGERS, J. *Žhavé komodity: jak může kdokoliv investovat se ziskem na světových trzích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 240 s. Investice. ISBN 978-80-247-2342-6.
- SHAPIRO, J. *Chinas environmental challenges*. Malden: Polity press, 2012. 205 s. ISBN 978-0-7456-6090-5.
- SILNÁ, N., ŠKVAŘIL, J. *Čínská lidová republika*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. 477 s. Zeměmi světa.
- SINGLETON, J. *The world textile industry*. New Brunswick: Aldine Transaction, 2008. 342 s. ISBN 978-0-202-30999-6.
- South China region powering up. *China Daily* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné na: http://www.chinadaily.com.cn/china/2011-08/05/content_13060278.htm.
- Sweatshop – Deadly Fashion. *Marketing Journal* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: http://www.m-journal.cz/cs/public-relations/sweatshop---deadly-fashion--unikatni-norsky-dokument-uvrhl-fashion-blogerky-do-sweatshopu-v-kambodzi__s279x11102.html.
- Ten Years After Mao. *Foreign Affairs* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-13]. Dostupné na: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/1986-09-01/ten-years-after-mao>.
- The World Factbook: China. *CIA* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-15]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.
- The World Factbook: Library. *CIA* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html?countryname=China>.
- Tiskové zprávy. *PPM FACTUM* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-04]. Dostupné na: http://www.factum.cz/438_lidi-davajicich-prednost-domacimu-zbozi-pred-zahranicnim-stale-ubyva.
- Toy Manufacturing in China: Market Research Report. *IBIS World* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-13]. Dostupné na: <http://www.ibisworld.com/industry/china/toy-manufacturing.html>.
- TREGEAR, T. *A Geography of China*. Transaction Publishers, 1965. ISBN 9780202366289.
- TUSIAD: *China Textile Industry* [on-line]. 2013 [cit. 2015-05-02]. Dostupné na: http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/ChinaBusinessInsight-May-2013-Textile-Industry-Report.pdf.

- UNDP. *Human Development Report: China* [on-line]. 2014 [cit. 2015-05-05].
Dostupné na: http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/CHN.pdf.
- Uvědomělé nakupování. *Vítejte na Zemi* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=uvedomele_nakupovani.
- VALTR, P. *Současná Čína a my očima Evropanů*. Plzeň: Urbioprojekt Plzeň, ateliér urbanismu, architektury a ekologie, 2012, 234 s. ISBN 978-80-260-3193-2.
- Více než tři čtvrtiny zákazníků upřednostňují české výrobky. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-14]. Dostupné na: <http://www.mpo.cz/dokument106015.html>.
- Víc než sto hodin týdně pracuje čínský dělník. *FINMAG* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/265202-vic-nez-sto-hodin-tydne-pracuje-cinsky-delnik-i-kvuli-vasim-vanocum>.
- Víte, s čím si hrajete? *NaZemi* [on-line]. 2009 [cit. 2015-05-05]. Dostupné na: <http://www.nazemi.cz/sites/default/files/vite-s-cim-si-hrajete.pdf>.
- VOŠTA, M. *Změny v rozmístění světového hospodářství*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2010, 158 s. ISBN 978-80-245-1668-4.
- Vývoj zahraničního obchodu České republiky s Čínou. *Český statistický úřad* [on-line]. 2015 [cit. 2015-05-08]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533758/e-601313k.pdf/5b329848-a14a-4ae1-ab76-0382a0a0beaa?version=1.0>.
- Změnilo zřízení továren v Rana Plaza pracovní podmínky v oděvním průmyslu? *NaZemi* [on-line]. 2015b [cit. 2015-05-16]. Dostupné na: <http://www.nazemi.cz/zmenilo-zriceni-tovaren-v-rana-plaza-pracovni-podminky-v-odevnim-prumyslu>.
- Životní prostředí. *Rozvojovka* [on-line]. 2015a [cit. 2015-05-11]. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/zivotni-prostredi>.

Přílohy

A Rozmístění průmyslu v Číně

Obrázek 27: Mapa rozmístění průmyslu v Číně (The University of Texas, 2015)

B Dotazník

Vážení studenti FRRMS, spolužáci,

jmenuji se Michaela Haluzová, jsem studentkou druhého ročníku magisterského studia, obor Mezinárodní teritoriální studia, a řeším diplomovou práci, zabývající se Čínskou lidovou republikou. Prosím Vás tímto o vyplnění krátkého dotazníku, prostřednictvím kterého bych ráda zjistila Váš názor na témata týkající se především významného vzestupu Číny a příčin, které k tomu vedly, dopadu hospodářského růstu a masové výroby na oblast životního prostředí, ale také preferencí studentů FRRMS při výběru běžného spotřebního zboží a jejich nároků na vlastnosti pořizovaného zboží. Dotazník je anonymní a odpovědi poslouží pouze jako podklady pro zpracování diplomové práce.

Můj dotazník je směřován výhradně k Vám, studentům Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně.

Děkuji za Váš čas strávený vyplňováním dotazníku.

Bc. Michaela Haluzová

- Na FRRMS studuji:
 - a) bakalářské studium
 - b) magisterské studium
 - Studijní program:
 - a) Regionální rozvoj
 - b) Mezinárodní teritoriální studia
 - Jsem:
 - a) žena
 - b) muž
1. Považujete Vy osobně Čínu za světovou velmoc?
 - a) ano
 - b) ne
 2. V čem vidíte hlavní důvod vzestupu Číny?
 - a) levná pracovní síla a její dostatek
 - b) rychlá adaptace (schopnost ve velmi krátkém čase vyrobit prakticky cokoliv)
 - c) benevolentní legislativa, např. v oblasti lidských práv (možnost dětské práce, slabá vynutitelnost pracovního práva, ...)
 - d) jiná možnost:
 3. Myslíte si, že současný růst a pozice Číny ve světě jsou udržitelné?
 - a) ano, Čína má stále velký potenciál
 - b) je to možné
 - c) ne, nemyslím si, že současný stav je udržitelný

4. Které odvětví je podle Vás pro čínský hospodářský růst nejvýznamnější?
 - a) textilní a obuvnický průmysl
 - b) automobilový průmysl
 - c) stavební průmysl
 - d) elektrotechnický průmysl
 - e) výroba hraček
5. Zajímáte se o zemi původu zboží, které nakupujete?
 - a) ano, vždy se dívám, odkud produkt pochází, než si jej koupím a zohledňuji to
 - b) ano, dívám se, odkud produkt pochází, ale není to pro mě rozhodující
 - c) ne nedívám se, nezáleží mi na tom
 - d) záleží na konkrétním typu produktu, specifikujte:
6. Se kterým spotřebním zbožím pocházejícím z Číny se podle Vás český spotřebitel setkává nejčastěji?
 - a) obuv a oděvy
 - b) hračky
 - c) elektronika (mobilní telefon, PC...)
 - d) kosmetika
7. Co je podle Vás nejčastější preferencí Čechů při nákupu spotřebního zboží?
 - a) cena
 - b) kvalita
 - c) reference
 - d) země původu
 - e) dostupnost
8. Vlastníte vy osobně nějaký výrobek pocházející z Číny?
 - a) ano
 - b) ne
9. Co vás vedlo k nákupu tohoto čínského výrobku?
 - a) cena
 - b) kvalita
 - c) dostupnost
 - d) reference
 - e) výrobek se mi líbil
 - f) neexistence jiné alternativy
10. Který z vybraných produktů byste si nikdy nepořídili, pokud byste věděli, že pochází z Číny?
 - a) textilní výrobky
 - b) kosmetika
 - c) hračky
 - d) elektronika
11. Co by bylo hlavním důvodem vaší neochoty pořídit si spotřební zboží pocházející z Číny?
 - a) obava ze závadnosti zboží
 - b) nedůvěra ke kvalitě
 - c) preference tuzemských produktů

- d) vlastní přesvědčení nepořizovat si výrobky pocházející z Číny
e) jiná možnost, specifikujte:
12. Pokud byste měli možnost výběru mezi běžným spotřebním zbožím z Číny a tuzemskými produkty, jejichž cena by byla přibližně stejná, jakému produktu byste dali přednost?
a) produktu z Číny
b) tuzemskému produktu
c) původ zboží by pro mě nebyl rozhodující
13. Jaké máte povědomí o stavu životního prostředí v Číně?
a) zajímám se o životní prostředí globálně a o současném stavu životního prostředí v Číně vím
b) částečně vím, jak na tom životní prostředí v Číně je, například z novinových článků či televize
c) nevím nic o životním prostředí v Číně
14. Co je podle vás největším ekologickým problémem v Číně?
a) znečištění ovzduší (smog)
b) znečištění vod
c) kontaminace půdy
d) desertifikace
15. Znáte velikost ekologické stopy Číny?
(Ekologická stopa představuje kolik plochy je třeba k souvislému zajišťování všech zdrojů, které potřebujeme ke svému současnému životnímu stylu a ke zneškodnění všech odpadů, které při tom produkuje.)
a) ano, vím jakou má Čína ekologickou stopu
b) ne, nevím nic o ekologické stopě Číny